

ଉତ୍କଳ ସ୍ୱାଧୀନତା ସମିତି

[ପ୍ରଥମ ସଂସ୍କରଣ]

ପ୍ରଥମ ସଂସ୍କରଣ ପ୍ରକାଶନ ସମୟ

୧୯୩୧

ପ୍ରକାଶକ, ପ୍ରକାଶନ ଓ ପ୍ରଚାର

PRINTED BY

S. K. Das at the

TOWN PRESS,

BALASORE.

1931

ବାଜପେୟୀ ବଣ, ଏମାନେ ଶିଶୁ ବ୍ରାହ୍ମଣ । ଏମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟରୁ
କେତେକ ଶୋଳ ଶାସନବାସୀ “ହରିଦକ ଶ୍ରେଣୀ” ବ୍ରାହ୍ମଣ
ସଙ୍ଗରେ ସମ୍ପର୍କ କରି ଓ ଦୁଇ ଛୋଇ ଯାଇଅଛନ୍ତି । ବନ୍ତ
ଉପରେଲ ଉକ୍ତସ୍ଥ ବ୍ରାହ୍ମଣ ମଧ୍ୟରୁ ଗୋଟିଏ ସୁଦ୍ଧା ଉତ୍ତର-
ସଲକୁ ଆସି ନାହାନ୍ତି ।

ଉଚ୍ଚଜାତୀୟ ଗ୍ରାମ ନାଏବ କାର୍ଯ୍ୟରେ ନିୟୁତ
କେତେକ କରକ, ସେନାପତି କାର୍ଯ୍ୟରେ ନିୟୁତ କେତେକ
ମହାବାହୁକ, ନିଜ, ନିଜର ପୁରୋହତମାନଙ୍କୁ ଅଙ୍ଗର
ନିଜର ଅଧିକାର ଭୂମିରେ ବାସ କରାଇ ସୁରୋ-
ଅତ୍ତ କେତେକ ସାଥୁଆ ବ୍ରାହ୍ମଣ ଯାତ୍ରୀମାନଙ୍କ ସଙ୍ଗରେ ଆସି
ଉତ୍ତରସଲରେ ବାସ କରି ରହି ଯାଇ ଅଛନ୍ତି, ବନ୍ତ ଯମନେ
ବିଜ ନିଜ ଭୁକ୍ତସଂଜ୍ଞାର ମର୍ମାର୍ଥ ବୁଝି ନପାରି ଦୋଷାଦୈବିମାନଙ୍କ
ଚକିଟରେ ଅପଦସ୍ଥ ହୋଇ ଥାଆନ୍ତି । ଏହି କାରଣରୁ “ବ୍ରହ୍ମ-
ସଲ ଗ୍ରାମ” ସମ୍ବନ୍ଧରୁ ଅତ୍ୟାବଶ୍ୟକୀୟ ଅଂଶ ଉଦ୍ଧାର କରି
“ଭୁକ୍ତସଂଜ୍ଞା” ନାମଦେଇ ପ୍ରକାଶିତ କଲି । ସମସ୍ତ ଅଂଶ
ପ୍ରକାଶିତ କରିବା ସାଧ୍ୟାଗତ । ଏହି ସଂଜ୍ଞାପଦମାନ ଅନ୍ୟାନ୍ୟ
ଧର୍ମଗ୍ରନ୍ଥ ସଙ୍ଗରେ ମେଳ ଥିବା ସ୍ଥଳରେ ସେମାନଙ୍କୁ ମଧ୍ୟ
ଉଦ୍ଧାର କରି ନିମ୍ନରେ ଦେଖାଇ ଦେଲି । ଦକ୍ଷିଣର ଏସବୁ
ଖଣ୍ଡି ଏ ଖଣ୍ଡିଏ ନେଲେ ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ଉପକାଶ ଗ୍ରନ୍ଥମାନ ପ୍ରକାଶିତ
କରି ପାରିବ । ଅଳ୍ପମତ ହସ୍ତରେଣ ।

ବାଲେଶ୍ଵର ସନତ୍କଟ }

କମାତ ପ୍ରକାଶକ—

ରଜନୀରାୟଣଚୌଲ } ଶ୍ରୀ ରୁଦ୍ରନାରାୟଣ ଷଡ଼ଙ୍ଗୀ ବାବ୍ୟଜାୟ ।

ଉତ୍କଳ ବାହୁଣୀର କେଶବଂଶୀ ।

ବିଧିପୁରାଣ ଯଜ୍ଞକାରୀ ବ୍ରାହ୍ମଣଙ୍କୁ ‘ଯଜ୍ଞ’ ବୋଲନ୍ତି । କହି ଯଜ୍ଞମାନଙ୍କର ପୁର ‘ଯଜ୍ଞପୁର’ । ପାଣିନି ମହର୍ଷି ଧର୍ମାଦି ପ୍ରକରଣରେ ଉକ୍ତ ପ୍ରକାର ବ୍ରାହ୍ମଣଙ୍କୁ ‘ଯାଜ୍ଞ’ ବୋଲି ମଧ୍ୟ କହି ଅଛନ୍ତି । ଏହି ଯାଜ୍ଞମାନଙ୍କର ପୁର ‘ଯାଜ୍ଞପୁର’ । ‘ଯଜ୍ଞପୁର’ ଅଥବା ‘ଯାଜ୍ଞପୁର’ ଏହି ଦୁଇଗୋଟି ଶବ୍ଦ ବର୍ତ୍ତମାନ ପ୍ରଚଳିତ ଯାଜ୍ଞପୁର ଶବ୍ଦର ଆଦିଶବ୍ଦ ଅଟେ । ଏହି ଯାଜ୍ଞପୁରସ୍ଥ ଅଗ୍ନିହୋତ୍ରୀ ବ୍ରାହ୍ମଣମାନଙ୍କ ଗୃହରୁ ପ୍ରାଚୀନ ବାଳ-ପେଟ୍ଟିମାନଙ୍କ ଦ୍ଵାରା ଲିଖିତ କେତେଗୁଡ଼ିଏ ତାଳପତ୍ର ପୁସ୍ତକ ସଂଗ୍ରହ କରିଥିଲେ । ସେଥିମଧ୍ୟରେ “ବୃହସପତ୍ୟବ୍ରାହ୍ମଣ” ନାମରେ ଖଣ୍ଡିଏ ଜଗଜ୍ଞାଣ୍ଡି ତାଳପତ୍ର ପୁସ୍ତକ ଉଦ୍ଧୃତ୍ୟ ସ୍ଵର୍ଗୀୟ ଯଜ୍ଞଶାସନ ଅଗ୍ନିହୋତ୍ରୀଙ୍କର ମଖଶାଳା ମଧ୍ୟସ୍ଥିତ ପୁସ୍ତକ ମାତ୍ର ମଧ୍ୟରୁ ପାଇଥିଲେ । ସେ ଖଣ୍ଡିକ ପାଠ କରି ଉଦ୍ଧୃତାସିକ ବିବରଣ ଜାଣିଲା ପରେ ହୃଦୟ ଆନନ୍ଦ କଲ୍ଲୋଳରେ ଯେପରି ଭାସମାନ ହୋଇଥିଲା । ସେଥିର ସବୁ ତତ୍ତ୍ଵା ଗୁଡ଼ିକ ଦେଖି ସେହିପରି ବିସାଦ ମଧ୍ୟ ଅନୁଭବ କରିଥିଲା ବହୁସଖା ଚନ୍ଦ୍ରାକର ସ୍ଥିର କରିଥିଲେ ଯେ—ଏ ପୁସ୍ତକ ଖଣ୍ଡିକ ‘ଉଦ୍ଧୃତାସିକ’ କୌଣସି ପୁରୋହିତ ଶେଖର ବ୍ରାହ୍ମଣ ଦ୍ଵାରା ଲିଖିତ ହୋଇଥିବ । ‘କାରଣ ଉତ୍କଳଦେଶର ଗୋଟିଏ ଚରନ୍ତନ କୁପ୍ରଥା ଏହି ଯେ—ପୁରୋହିତ ବ୍ରାହ୍ମଣମାନେ ଭାଷା ଜ୍ଞାନର ମୂଳକାରଣ ବ୍ୟାକରଣର ଧାରକୁ ସୁଦ୍ଧା ଯାଆନ୍ତି ନାହିଁ । ଯଜ୍ଞମାନ ଯେତେ ବଡ଼ ବିଦ୍ଵାନ ଏବଂ ଯେତେ ବଡ଼ ଧନୀ ଦେଉନ୍ତୁ

ପଛବେ ଏମାନେ କୌଣସି ଶକ୍ତି ନକରି ଅଶୁକ
 ସେମାନଙ୍କର ଧର୍ମ କର୍ମମାନ ସାଧନ କରିଥାନ୍ତି; ଦଳ
 ଶ୍ରେଣୀର ବ୍ରାହ୍ମଣବର୍ଗ କର୍ମାନୁଷ୍ଠାନ ବେଳେ ପ୍ରବୃତ୍ତ
 ପାଶରୁ ସୁଦ୍ଧା ପୁରୀର ବନ୍ଧୁ ନାହିଁ । ଏମାନେ ମନକୁ ସ
 ତାହାହିଁ ଗାଈଦେଇ ଚାଲି ଯାଆନ୍ତି । ବସପୂଜା ଏହି
 କୌଣସି ବ୍ରାହ୍ମଣ ଯେ ଏ ଗ୍ରନ୍ଥର ଲେଖକ ଏଥିରେ
 ସନ୍ଦେହ ନାହିଁ । ମାତ୍ର ଗ୍ରନ୍ଥଲେଖକ ବସପୂଜକ ଶିଳ୍ପ
 ଏଥିରୁ କୌଣସି ଓ ବୈଦିକଯୁଗର ପରବର୍ତ୍ତୀ ସମ୍ପର୍କରୁ
 ଜଣାଯାଇ ପାରିବ ।

ଏହାର ପ୍ରଥମ ଶ୍ଳୋକ ଏହି ;—

“ ବ୍ରାହ୍ମଣ ନାଂ ପଞ୍ଚାଶର୍ଥଂ, ପ୍ରବୁଞ୍ଜେ ବ୍ରହ୍ମଣା ସୁବ ।

ପଞ୍ଚାଶ୍ଚ ପଂକ୍ତି କ୍ରମେ, ଶ୍ରେଣୀବିଜ୍ଞା ପ୍ରକଳ୍ପିତଃ ” ।

ଏପରି ଅଶୁକ ଶ୍ରୀମାତା ଲେଖି ସାହଚ୍ୟ ପଦ୍ଧିକାର ଅଙ୍ଗକୁ
 ଦୂରୀତ କରିବା ନିତ୍ୟ ଅସମ୍ଭବ; ଅତଏବ ଲବର କୌଣସି
 ବ୍ୟତିକ୍ରମ ନକରି ଶ୍ରୀ କେବଳ ପରିବର୍ତ୍ତନ କରି ଅକାର୍ଯ୍ୟ
 କ୍ରମରେ ସଂଜ୍ଞାମାନ ଲେଖିବ । ଯେଉଁ ସଂଜ୍ଞାମାନ ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ଧର୍ମ
 ଶାସ୍ତ୍ରମାନଙ୍କରେ ଅନୁମୋଦିତ ହୋଇଅଛି ସେହି ସେହି ସଂଜ୍ଞାର
 ନିମ୍ନରେ ଉକ୍ତ ପ୍ରମାଣମାନ ସମର୍ଥନ ନିମନ୍ତେ ଉଦ୍ଧାର କରାବ ।
 ଉଦ୍ଧୃଷ୍ଟ ଶ୍ଳୋକଟିର ଶୁଦ୍ଧ ଲାଖ୍ୟ ଏହି;—

“ ବ୍ରାହ୍ମଣ ନାଂ ପଞ୍ଚାଶର୍ଥଂ, ବ୍ରହ୍ମା ପ୍ରବବୁତେ ସୁବ ।

ପଞ୍ଚାଶ୍ଚ ପଂକ୍ତି ଶଃ ଶ୍ରେଣୀଂ, ସଞ୍ଜୟା ସମ କଳ୍ପୟତ୍ ” ।

ଅର୍ଥାତ୍ ପୂର୍ବକାଳରେ ଶ୍ରଦ୍ଧା ବ୍ରାହ୍ମଣମାନଙ୍କ ପଞ୍ଚାଶା କର
 ସଞ୍ଜା ନିଧାନ ଦ୍ଵାରା ଶ୍ରେଣୀ ବିଭାଗ କରାଦେଲେ । ଉଦ୍ଧୃଷ୍ଟ
 ପ୍ରମାଣରେ ଯେ ଶ୍ରଦ୍ଧା ପଦର ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟ ହୋଇଅଛି ଏ ବ୍ରହ୍ମା ସୃଷ୍ଟି

କାର୍ଯ୍ୟ ବ୍ରହ୍ମାଦିମ୍ବା । ଯଜ୍ଞରେ ବ୍ରହ୍ମା ବରଣ ଦ୍ଵାରା ପାଣି ଓ ପ୍ରତି-
ଷ୍ଠିତ କୌଣସି ପ୍ରାକୃତ ଏ ମାମାଂସାର ଭାର ପ୍ରାଠକମାନଙ୍କ
ଉପରେ ନ୍ୟସ୍ତ ହେଲା । କିନ୍ତୁ କରକାର ଗୋଟିଏ ବାଟ ସୁଦ୍ଧା
ସେମାନଙ୍କ ଦେହର ଦେଉଅଛି, “ନିଦ୍ରା ରଜା ପରେ ବଞ୍ଚକ୍ୟସ୍ତୁ
ପଠିତ ଯାତ ସୁରଣ କଲପୟ ” (ସପ୍ତପ୍ରତିରୁକ ନ୍ୟାୟ) ସୃଷ୍ଟି
କାର୍ଯ୍ୟ ବ୍ରହ୍ମା କି ସୃଷ୍ଟିର ପ୍ରାରମ୍ଭରେ ବେଦମାନ ସୁରଣ କର
ତଦନୁସାରେ ପ୍ରାକୃତମାନଙ୍କର ଦେହ ଓ ଶରୀରଦ ବ୍ୟାଧି କର
ଦେଇଥିଲେ, କି ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟ ଯଥେଷ୍ଟ ସେ ପୁନଃକାର “ କରପନ୍ଥୀ
ଓ ଧରପନ୍ଥୀ ” ଅବି ସଂଜ୍ଞାମାନ ବ୍ୟାଧି କରଥିଲେ ?
ପ୍ରାଠକଗଣ କିନ୍ତୁ କରବେ । ପ୍ରାକୃତଗଣଙ୍କ ନିକଟରେ ବୃତ୍ତାନ୍ତ
ନିବେଦନ ଏହି ଯେ କୌଣସି ସଂଜ୍ଞାରେ କିଲ ଭୂମିର
ଅପକର୍ଷ ସୁତରା ଦୋର ଥିବାର ଦେଖି ମୋ ପ୍ରତି ସେପରି
ତୋଷା ନ କରନ୍ତି;—

୧ । ଅଗସ୍ତ୍ୟ ବା ପ୍ରତିକୃତ ଭାଷାରେ ଅଗସ୍ତି । ଏ ସଂଜ୍ଞା
ସମ୍ବନ୍ଧେ ଉକ୍ତ ପୁସ୍ତକରେ ଲେଖାଅଛି ।

୨ । ପ୍ରାକୃତଗଣା ସଦୋ ଗନ୍ତଃ, ବ୍ରହ୍ମା ଗୁହ ବହୁର୍ଗତଃ ।

୩ । ଦ୍ଵାରସ୍ତଂ ଉତ୍କଳଂ ବସ୍ତଂ, ଦୃଷ୍ଟ୍ଵା ନେତ୍ର ସମଂ ସମୌ ।

ସଦୋଗତା ତଦା ପଶ୍ୟତ୍ ; ବାରିପାଠୁଷ୍ଠ ପଶ୍ୟନ୍ ଦୃଢ଼ିଜାନି

ଶ୍ରେଷ୍ଠା ରୁଣିତ ନେତ୍ରୋଽସୌ ; ତଂ ବସ୍ତଂ ଗୁରି ଶସ୍ତ୍ରବାନ୍ ।

ଫଂବୋଽଧୌ ମରାହୌତ୍ ; ଫଂଜୟା ପ୍ରସୟୌ ଗୁହମ୍ ।

ଅସା ନାସା ଦୟୋ ବିସ୍ରୋ, ବସନ୍ତଃ ସ୍ଵାଲୟଂ ଗତଃ ।

ପ୍ରାକୃତ ସମାଜର ସଂସ୍କାରକ ବ୍ରହ୍ମା ପ୍ରାକୃତ ସମାଜରୁ ଯିବା
କାରଣରୁ ବୃଦ୍ଧମଧ୍ୟରୁ ବାହାରି ଦ୍ଵାର ଦେଶରେ ପଡ଼ି ସ୍ଵଲପଣ
ସମାଜ ପ୍ରବସ୍ଥା ପ୍ରାର୍ଥୀ କୌଣସି ପ୍ରାକୃତକୁ ଦୈଢ଼ି ପାଇଲେ ଏବଂ

ତାଙ୍କ ସହିତ ସମ୍ଭବ ଯାଇ ଦେଖିଲେ ସେ ପ୍ରାକୃତିକ ଥିବାରୁ
 ଅସି (ସମ୍ଭବତଃ) ବଡ଼, ମୁଁ ବସିବୁ ବଡ଼ମୁନି (ଅଥବା ବହୁ)
 ପରାସର ମଧ୍ୟରେ କଳହ କରୁ ଅଛନ୍ତି । ଏହା ଦେଖି ଏପରି
 ଚିନ୍ତା ହୋଇଥିଲେ ଯେ ତାଙ୍କର ଅସି ଯୁଗଳ ଉନ୍ନତମାନ ହୋଇ
 ଗଲା (ବହୁ) ଉନ୍ନତ ପ୍ରାକୃତିକ "ଅତେ ଅଗସ୍ତ୍ୟ" ଏହି ସଂଜ୍ଞା
 ପଦଦ୍ଵାରା ସଂବୋଧନ କରୁ ଶିରସାର ବରଦାକୁ ଲାଗିଲେ ।
 ଉନ୍ନତ ପ୍ରାକୃତିକ ମଧ୍ୟ ଆସା ପୁରଣ କ ଦେଖିବୁ ଉନ୍ନତ ହୋଇ ନିଜ
 ବୁଦ୍ଧି ପ୍ରସ୍ତାନ କଲେ । ଅର୍ଥାତ୍ ସଂଜ୍ଞାକୃତି ଶିରଦନକୁ ଅଗସ୍ତ୍ୟ
 ଦୋଷ ବୋଲନ୍ତି; ଏ ଦିନରେ ଯାହା ଦେଖିବୁ କରନ୍ତି ନାହିଁ ।
 କଲେ ଅମଙ୍ଗଳ ଘଟେ । ଉନ୍ନତ ପ୍ରାକୃତିକ ସହିତ ସିଦ୍ଧାତ୍ ସମ୍ଭବ
 ଚନ୍ଦ୍ର ଉଦୟାର୍ଥେ କରପାରଲେ ନାହିଁ, ତେଣୁ ତାଙ୍କୁ ଅମଙ୍ଗଳ
 ସୂଚକ ଜାଣି ସେପରି ସଂବୋଧନ କରୁ ତାଙ୍କୁ ଶିରସାର
 କରୁଥିଲେ । ପାଠକଗଣ ଉପସ୍ଥେତି ପ୍ରମାଣପୁର
 ପଦମାନଙ୍କୁ ହୃଦୟ ମଧ୍ୟରେ ଗ୍ରାହଣ ଦେଇ ଉନ୍ନତ ଶବ୍ଦରେ
 ସମାଲୋଚନା କରନ୍ତେ । ଗାଦାଦେବେ କୌଣସି ଅର୍ଥାରମ୍ଭଟି
 ସହଜରେ ଜଣା ପଡ଼ିଯିବୁ ପ୍ରାକୃତିକ ଉଦୟାର୍ଥେ ଉଦୟାର୍ଥେ
 "ଅଗସ୍ତ୍ୟଦୋଷ" ବୋଲନ୍ତି ସେ ସମସ୍ତା ଉଦୟାର୍ଥେ ଉଦୟାର୍ଥେ
 ଉଦୟାର୍ଥେ ଉଦୟାର୍ଥେ ଉଦୟାର୍ଥେ ଉଦୟାର୍ଥେ

। ଉଦୟାର୍ଥେ ଉଦୟାର୍ଥେ ଉଦୟାର୍ଥେ ଉଦୟାର୍ଥେ ଉଦୟାର୍ଥେ

“ସାଙ୍ଗ ବେଦ୍ୟ ପ୍ରାକୃତିକ, ଦୟାବାଦ୍ୟାଦି ଦିନ ।

ବେଦପାଠ ବସୁକାବା, ଅର୍ଥାତ୍ ଉଦୟାର୍ଥେ ଉଦୟାର୍ଥେ ।

ବେଦପାଠ ଦ୍ଵାରା ବସୁକାବା ଯେଉଁ ଦିନ ପ୍ରାକୃତିକବାଳକ
 ମାନଙ୍କୁ ପ୍ରାକୃତିକ ଅଙ୍ଗ ସହିତ ବେଦକୁ ବ୍ୟାଖ୍ୟା କର ଶିକ୍ଷା
 ଦେଉ ଏପ୍ରକାର ପ୍ରାକୃତିକ “ଅର୍ଥାର୍ଥ” ସଂଜ୍ଞାରେ ଅନୁକୃତ

ହୁଅନ୍ତି । ମୁତୁର ଦ୍ଵିତୀୟ ଅଧ୍ୟାୟରେ ମଧ୍ୟ ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟ ଅଛି ।

“ଉପନାୟକ ସଃ-ଶିବ୍ୟଂ, ବେଦ-ମଧ୍ୟପଥେ ଦ୍ଵିଜଃ ।

ସବକଂ ସରବସ୍ୟଂଚ, ତମାଭ୍ୟର୍ଯ୍ୟଂ ପ୍ରତିଶ୍ରବେ” ।

ଯେଉଁ ବ୍ରାହ୍ମଣ ଶିଷ୍ୟକୁ ଉପନୟନ କରାଇ ସଜ୍ଜିବଦ୍ୟାଂତ ଉପନିଷଦ୍ ସହିତ ବେଦ ଅଧ୍ୟୟନ କରାନ୍ତି ତାଙ୍କୁ “ଆଭ୍ୟର୍ଯ୍ୟ” ବୋଲନ୍ତି ।

୩ । ଉଦ୍ଘାତା (ଉତ୍ତା) ।

“ଉଦାତ୍ତେନ ସ୍ଵରେଶ୍ଵେନ, ସାମଗାନଂ କର୍ତ୍ତବ୍ୟମସଃ ।

ସଏ ବୋଦ ଗାତ୍ରସଂଜ୍ଞାବାନ୍, ସାମବେଦେତ୍ ପାରଗଃ” ।

ସାମବେଦରେ ପାରଗମୀ ଯେଉଁ ବସ୍ତୁ ଉଦାତ୍ତ ସ୍ଵରରେ ସାମଗାନ କରନ୍ତି ଏପ୍ରକାର ବସ୍ତୁ “ଉଦ୍ଘାତା” ଏହି ସଂଜ୍ଞାରେ ବିଖ୍ୟାତ ହୁଅନ୍ତି ।

ଦୀକ୍ଷିତ ଦଳଧର ରଥ ବୃତ୍ତ ସ୍ତୁତିବର୍ଣ୍ଣଣ ଶିକ୍ଷରେ ଉତ୍କଳ ବ୍ରାହ୍ମଣର ଉଦ୍ଘାତା ସଂଜ୍ଞା ବୋଧ୍ୟକ ବେଦ ପ୍ରମାଣ ଯଥା :

“ସାଜ୍ଞିବା ଯଜ୍ଞେ ସାକ୍ଷିତା ଉପବିଷ୍ଠାନ୍ତ୍ୟଂ

ଦାତ୍ତୁନୁ ବାତ୍ସ୍ୟେ ଉଦାତ୍ତଂ ସେବେତ୍” ।

ଯଜ୍ଞକାର୍ଯ୍ୟରେ ନିୟନ୍ତ୍ର ବ୍ରାହ୍ମଣଗଣ ସାମବେଦ ଶୁଣୁକଙ୍କୁ ଉପଦେଶ ଦେଉଛନ୍ତି । ଉଦାତ୍ତ ଓ ଅନୁଭାତ୍ତ ସ୍ଵର ମଧ୍ୟରୁ ଉଦାତ୍ତସ୍ଵରକୁ ଅଗ୍ରସ୍ଥ କରିବା ଅର୍ଥାତ୍ ଉଚ୍ଚରେ ଗାନ କରିବା ।

“ସାମବେଦଂ ଶାବର ।

“ଯଜ୍ଞେ ଦାସୀ ପ୍ରସ୍ତୁତାସେ, ନିତ୍ୟଂ ହୋମକର୍ତ୍ତ୍ତ୍ଵା ଦ୍ଵିଜଃ ।

ତେକ୍ତର ଉରଦ୍ଵାଜା ଯେ, କର ସମ୍ମାନୀ ଏବତେ” ।

ଯେଉଁ ବସ୍ତୁଗଣ ଯଜ୍ଞରେ ଦାସୀ ପ୍ରସ୍ତୁତ କର ପ୍ରତିଦିନ

ଅଗ୍ନିରେ ଅହୁତ କରନ୍ତି ସେମାନେ କରଦଂସ୍ତା ଧାନ୍ୟଅଟନ୍ତି । ଭର-
ଦ୍ବାଜ ଗୋଡ଼ ଜାତ ବ୍ରାହ୍ମଣଗଣ “କରଦଂସ୍ତା” ଏହି ସଂଜ୍ଞାରେ ପରି-
ଚିତ ହୁଅନ୍ତି । କର ଅର୍ଥାତ୍ କୃତଶୀଳ ବମ୍ବା ଅହୁତ ବିଷେଷଶୀଳ ।

* ଚୟୁଜ (ଚୟୁଜ) ।

“ଯଜ୍ଞାର୍ଥେ ଦ୍ରବ୍ୟ ବୃଣୀନାଂ, ସଂସ୍ତୋ ଦୁରସଃ କୃତଃ ।

ବିଦୁଷାପି ଲୋଭ ବସାତ, ଯେନଯଞ୍ଜୋ ନିସାଧତଃ ।

ବିଦ୍ୟା ପ୍ରାଣଂ ତଂ ବ୍ରହ୍ମା, ସମାଦ୍ୟୁ ବନନ୍ୟତ ।

ଚୟୁଜ ସଂସ୍ତୋ ଚୟୁଜ, ପ୍ରତିଷ୍ଠା ବୈବ ଦତ୍ତବାନ୍ ।

ଯେଉଁ ବିଦ୍ୟାବାନ୍ ବ୍ରାହ୍ମଣ ଯଜ୍ଞକରବା କାରଣ ପ୍ରଚର
ପରିମାଣରେ ଦ୍ରବ୍ୟ ସଂସ୍ତ କଲେ, ମାତ୍ର ସଂସ୍ତ ଦ୍ରବ୍ୟପ୍ରତି ଲୋଭ
ଜନ୍ମିବାରୁ ଯଜ୍ଞାନୁଷ୍ଠାନ କଲେନାହିଁ । ଏପ୍ରକାର ବିଦ୍ୟାପ୍ରାଣୀ
ବ୍ରାହ୍ମଣଙ୍କୁ ବ୍ରହ୍ମା ଛାଡ଼ିଅଣି ନିନାକରି ଅର୍ଥାତ୍ “ତମେ ଦ୍ରବ୍ୟ
ସଂସ୍ତଶୀଳ” ଏହିକଥା କହି “ଚୟୁଜ” ଅଖ୍ୟା ପ୍ରଦାନ କଲେ ।
ମାତ୍ର ଭୁଲ ପ୍ରତିଷ୍ଠା କଲେନାହିଁ । ଏଥିରୁ ଏହି ପ୍ରଗତି ହୁଏକ
ବୌଦ୍ଧ ଧର୍ମର ଅବସାନ ଓ ବୈଦିକ ଧର୍ମର ପ୍ରାଦୁର୍ଭାବ
ସମୟରେ ବ୍ରାହ୍ମଣମାନଙ୍କର ପରସ୍ପର କାରଣ ଗୋଟିଏ ସ୍ତ୍ରୀସ୍ତ୍ରୀ
ସ୍ତ୍ରୀପିତ ଦୋଷଥିଲା । ବ୍ରହ୍ମା ଉପାଧ୍ୟାୟ ସ୍ତ୍ରୀସ୍ତ୍ରୀ ବୌଦ୍ଧ
ବ୍ରାହ୍ମଣ ଉକ୍ତ ସ୍ତ୍ରୀର ସ୍ତ୍ରୀପିତ ଥିଲେ ।

୨ । ଚୈତ୍ୟା (ଚୈତ୍ୟ) ।

ଉଚ୍ଚ ଯଜ୍ଞସି ସାମାଜିକ ଚୈତ୍ୟ ଲୋକ ପଦ୍ମସ୍ତେ ।

ଉଦ୍ଭା ବ୍ରାହ୍ମଣା ଶ୍ରେୟଃ ସ୍ତ୍ରୀ ପାତନ ଏବଂଚେ” ।

ଉଚ୍ଚ, ସାମ, ଯଜ୍ଞ ଏହି ତିନି ବେଦକୁ ଚୈତ୍ୟ ବୋଲନ୍ତି ।
ଏହି ଚୈତ୍ୟ ପଠନଶୀଳ ବ୍ରାହ୍ମଣ “ଚୈତ୍ୟାପାତୀ” ସଂଜ୍ଞାରେ ପରିଚିତ
ହେଉଥିଲେ । ସଂକ୍ଷେପରେ କହିବା ମାନବ ଗଣର ଗୋଟିଏ

ସ୍ଵରାଜ ସୁରର ଧର୍ମ, ଉକ୍ତ ନିୟମାନୁସାରେ “ଦ୍ରୁପାଦୀ” ଶବ୍ଦ
କହୁଦନ ତ୍ରିପାଠୀ ଶବ୍ଦରେ ପୁଣି ଉଦାହୃତ ଫଳାରେ ପରିବର୍ତ୍ତିତ
ହୋଇଅଛି ।

୨ । ଦାଣ ।

“ବଦ୍ୟା ବ୍ରତ ପରାବସ୍ଥା, ନିତ୍ୟ ଦାନସ୍ୟ କାରକାଃ ।
ଦାନାର୍ପଣସ୍ୟ ପାତ୍ରାନ୍ତି, “ଦାଣ” ସହ । ଧର୍ମରମେ ।
ମହର୍ଷିଃ କୌଶିକୋ ଯେଷାଂ, ପ୍ରଥମୋ ଗୋବ୍ରତ କାରକଃ ।
ଦାଣ ଶର୍ମେଷ୍ଠ ବ୍ୟାଧୀଂ, ଲବେରଂସ୍ତେ ହି ନିନ୍ଦନାମ୍” ।

ଯେଉଁ ବ୍ରତଗଣ ବଦ୍ୟା ଓ ବ୍ରତ ପରାବସ୍ଥା ଅଟନ୍ତି
ଏବଂ ପ୍ରଭୃତି ଅନ୍ୟାଦି ବଚରଣ କରନ୍ତି ଏବଂ ସାଧାରଣ ଲୋକେ
ଯାହାକୁ ଦାନ ଦେବାର ଉପଯୁକ୍ତ ପାତ୍ର ବୋଲି ବ୍ୟବହାର
କରନ୍ତି ଏପ୍ରକାର ବ୍ରତଗଣକୁ “ଦାଣ” ଫଳାରେ ଖ୍ୟାତ ହୁଅନ୍ତି
କୌଶିକ ମହର୍ଷି ଯେଉଁ ବ୍ରତଗଣର ଅବସ୍ଥାରେ ସେମାନେ
ଦାଣଶର୍ମୀ ଖ୍ୟାତ ହୋଇ କରନ୍ତି । ପାତ୍ର ମହର୍ଷି
ଉଣାଦି । ପ୍ରକରଣରେ “ଦାଣଃ ସମ୍ପ୍ରଦାନ ଯୋଗୋ
ବ୍ରାହ୍ମଣଃ” ଦାନ ଦେବାର ଉପଯୁକ୍ତ ପାତ୍ରକୁ ଦାଣ ବୋଲି
ନିର୍ଦ୍ଦେଶ କରାଯାଇଛି । ମାତ୍ର ସମ୍ପ୍ରଦାନ ଧର୍ମାଧ୍ୟାୟରେ ଅନ୍ୟ
ପ୍ରକାର ଲେଖାଅଛି ଯଥା:—

“ଗୋବାସନା ବ୍ରାହ୍ମଣାଃ ସାଧନାୟୁଷ ସବ୍ୟାଃ” ।

ଦୃଷ୍ଟିକାର୍ଯ୍ୟ ନିମନ୍ତେ ବଳିବର୍ତ୍ତ (ବଳବତ୍) ଯୋଗକ
ବ୍ରାହ୍ମଣମାନେ ସବ୍ୟପ୍ରକାରେ “ଦାଣ” ପଦର ଯୋଗ ଅଟନ୍ତି ।
“ବରଣା” ଅଦି ଛଅଗୋଟି ଶର୍ମା ଦେବାଦି କାରଣ ଦେଖା-
ଇବାର ପ୍ରକରଣରେ ଏସ୍ତ୍ରୁ ନିଶ୍ଚେଷ୍ଟ ଅବଲୋକନ କରନ୍ତୁ ।

୮ । ସ୍ବଦେଶ (ଭୂଦେଶ) ।

ବେଦ ଦ୍ବୟମଧ୍ୟାତେଦକ, ବ୍ରହ୍ମାଣି ମୁଖ୍ୟଜଗନ୍ନାଥ ।
 ଚତୋବ୍ରହ୍ମା ପଞ୍ଚଶୈବ, ଦ୍ବିବେଦା ଇତ ମୁକ୍ତବାନ୍ ।

ଦୁଇଗୋଟିବେଦ (ବେଦ) ଦୁଇଗୋଟି ବେଦ ଏହା ଠିକ୍
 ଲେଖା ନାହିଁ । ଅଧ୍ୟୟନ କରି ବ୍ରହ୍ମାଙ୍କ ସମୀପରେ ଉପସ୍ଥିତ
 ହେଲେ, ବ୍ରହ୍ମା ମଧ୍ୟ ତାଙ୍କ ପଞ୍ଚସାକର “ଦେ” ଦ୍ବିବେଦା” ଏହି
 ସଂଜ୍ଞାରେ ସମ୍ଭାଷଣ କରିଥିଲେ ।

୯ । ସଞ୍ଜିବ (ଜନକ ସଞ୍ଜା ବସୁ ନା ଜନକ)

ସତତଂ ସଞ୍ଜାସାସୁ, ମବସ୍ତାନାସୁ ଚେତସଃ ।

ଦାନାଧ୍ୟୟନସମ୍ପନ୍ନା, ସାନ୍ତତାଣ୍ୟାଧରମ୍ଭ ନଃ ।

ଯେଉଁ ବ୍ରାହ୍ମଣମାନେ ଅନବରତ ମୁଣ୍ଡରେ ଦୀକ୍ଷିତ ହୋଇ
 ଅବସ୍ଥାନ କରନ୍ତି ଏବଂ ଦାନ ଓ ବେଦାଧ୍ୟୟନରେ ସମ୍ବଦ୍ଧ ଅସକ୍ତ
 ଥାନ୍ତି ସତତଂ ସଞ୍ଜାସାସୁ ହେବୁରୁ ଯେଉଁ ମାନବର ମନ
 ନିର୍ମଳ ଅଟେ ଏ ପ୍ରକାର ବ୍ରାହ୍ମଣମାନଙ୍କ ବ୍ରହ୍ମା ଦୀକ୍ଷିତ ସଞ୍ଜା
 ଅପଣ କରିଥିଲେ । ସେହିଦିନଠାରୁ ସମ୍ଭାନକର ଅଧ୍ୟୟନ
 ବଂଶଧରମାନେ ଉକ୍ତସଞ୍ଜାରେ ପରଚର ।

୧୦ । ଦେବତା ।

ଦେବୋବୁଦ୍ଧା ଦେବବୁଦ୍ଧେ ପ୍ରବ୍ୟୋ ଦେବୋଚିତ କ୍ରିୟମ୍ ।

ସମ୍ପାଦୟତସୋହସୋ ଦେବତାସତ୍ତ୍ବଦାହୁଃ ।

ତସ୍ମାନ୍ନାନାନନ୍ତରଂ ତଂ ଦେବତାସିଦ୍ଧି ଲେବନମ୍ ।

ପ୍ରତିଷ୍ଠାରହତଂ କୃତ୍ବା ସେବିତଂ କୃତବ୍ୟମ୍ କର୍ମଃ ।

ପୂଜକ ବ୍ରାହ୍ମଣମାନେ । ଦୁର୍ଗୁଣି ଅତି କ୍ରିୟାହାସ ନିଜର
 ଅମ୍ଭାକୁ “ସୋହଂ” ଭାବରେ ପୂଜନୀୟ ଦେବତା ସ୍ବରୂପ ଭାବନା
 କରନ୍ତି, ପୂଜା ନିମନ୍ତେ ସବୁସ୍ଥାବ ସୁସାଦ ଦ୍ରବ୍ୟକୁ ମଧ୍ୟ ଗଣଣାଦ

ଶେଷ ଗୌତମ ମହର୍ଷିଙ୍କର ଗୋଷ୍ଠୀରେ ବ୍ରାହ୍ମଣମାନେ ଧରଣ୍ୟା
ବୋଲ ପରତତ ହୋଇଥାନ୍ତି ।

୧୨ । କଳ (ଅନଳପ୍ରଦ) ।

ବଦାର୍ତ୍ତେ ପଞ୍ଚଭୂମିନା, ଦାସୀସୁବ୍ୟାସୁଣୀ ଦୂତା ।
ଶୌଚପୁରୀ କିମ୍ବାବସୋ, କଳ ସଙ୍ଗେ ପ୍ରବହବାନ୍ ।
ବସ୍ୟପାନୁଷ୍ଠ ସବୁରେ, ବଦା ବିତ ପରେହୁୟା ।
ଉଦୃଶୋ ବ୍ରାହ୍ମଣୋ ଜ୍ୟେଷ୍ଠ, ପ୍ରୋକ୍ତେ ତନିଷ୍ଠଶ୍ରୀ ।
ଯେଉଁ ବ୍ରାହ୍ମଣମାନଙ୍କର ବଦ୍ୟା ବସୁ ବାଦି ବସୁ ଓ
ବଦର ଏହି ପଞ୍ଚ ପଦାର୍ଥ ସୁପ୍ରସ୍ତୁ ଅଟେ, ଏସୁ ସଦାସେ ଯେଉଁ-
ମାନେ ସଭାଯୋଗ୍ୟ ପଣ୍ଡିତମାନଙ୍କର ଅସୁଖୀ ଅର୍ଥରୁ କେତା
ହୋଇଥିଲେ, ସୁଦ ଓ ହୁତ ବହୁତ କିମ୍ବାରେ ନିୟମ ସେ ପ୍ରକାର
ବ୍ରାହ୍ମଣମାନେ ବ୍ରାହ୍ମଣଠାରୁ କଳଶଂଖ ଲବ ବରପୁରେ ପୁଣି
ଯେଉଁମାନେ ବସ୍ୟପ ଗୋଷ୍ଠରେ ଜନ୍ମହୁଏ ବରଅଛନ୍ତି ବିଦ୍ୟାବାନ୍
ଓ ବ୍ରତବସୁ ସେପ୍ରକାର ବ୍ରାହ୍ମଣମାନେ କଳଶ୍ରୀ ଅଙ୍ଗାରେ
ପରତତ ହୋଇଥାନ୍ତି । ବସୁତା ଏମାନେ ସାମଗ୍ରୀକ ହାସ ଅନଳ
ପ୍ରଦାନ କରୁଥିଲେ ।

୧୩ । ଶର (ମୁକ୍ତଶବ୍ଦ-ସଦୃଶ) ।

ସଦସି ବ୍ରାହ୍ମଣାନାଂସେ, ବିଦ୍ୟା ପ୍ରବହରର୍ତ୍ତବୋ ।
ମୁଖ୍ୟଭାଗସଦସ୍ୟ, ପଦସ୍ତେ ସମାହୃତା ।
ମୁଦଗରସ୍ୟ ସଂଯୋଜାସେ, ବିଦ୍ୟାବିକସ୍ତ ଶାନ୍ତିକା ।
ତେରୁ ସ-ବନ୍ଧବାଚନାଦୌ, ପରଶର୍ମେତ ବିଶ୍ରୁତା ।
ବିଦ୍ୟା ଓ ବିନୟାଦ ଗୁଣହାର ଯେଉଁ ବ୍ରାହ୍ମଣମାନେ
ବ୍ରାହ୍ମଣ ସଭା ମଧ୍ୟରେ ମୁଖ୍ୟରୁ ଲବବର ଥିଲେ ବ୍ରାହ୍ମଣ ସେପ୍ରକାର
ବ୍ରାହ୍ମଣମାନଙ୍କୁ “ଶରସଂସଦ” ଅଙ୍ଗାରେ ଅହାନ କରୁଥିଲେ ।

ମୁଦ୍ରାଳୟରେ ଗୋଟିଏ ପ୍ରକାର ବ୍ରାହ୍ମଣମାନେ ସବୁଦିନ
ବାଦ୍ୟରେ “ପରପର୍ଣ୍ଣ” ବୋଲି ଉତ୍ସବ କରନ୍ଥାନ୍ତି । ମାତ୍ର
ମନ୍ତ୍ରପଞ୍ଚାୟତର ସପ୍ତମ ଅଧ୍ୟାୟରେ “ଗ୍ରାମପତି, ଦଣ୍ଡ ଗ୍ରାମପତି,
ବିଂଶ ଗ୍ରାମପତି, ଶତ ଗ୍ରାମପତି” ଶବ୍ଦ ପ୍ରମାଣମାନଙ୍କରେ ଲିଖିତ
ସ୍ୱକାର ଦେଖିଥାଉଁ; ଉକ୍ତ ପ୍ରମାଣମାନଙ୍କର ଲେଖା ରଖି ରୁ
ଏହାହିଁ ହୃଦୟଙ୍ଗମ ହୁଅଇ କି— ସେ ସମସ୍ତ କାର୍ଯ୍ୟରେ ବ୍ରାହ୍ମଣ
ମାନେହିଁ ନିୟନ୍ତ୍ରଣ ସ୍ୱକାର ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ ସମ୍ବଦ । ଗ୍ରାମାଦ ଶ୍ରେଣୀ
କାର୍ଯ୍ୟରେ ନିୟନ୍ତ୍ରଣ ଉକ୍ତ ସଂଜ୍ଞାଧାରୀ ବ୍ରାହ୍ମଣମାନଙ୍କର ଗ୍ରାମପତିଙ୍କ
ଦେମାନ କାଳକ୍ରମରେ ଦେବର ‘ପତି’ ସଂଜ୍ଞାରେ ଗୃହ୍ୟାତ
ସ୍ୱକାର ମୋର ଅନୁମାନ ।

୧୪, ୧୫ । ପଣ୍ଡା ଓ ପାଠୀ ।

(ଏହି ଦୁଇ ସଂଜ୍ଞାର ଅବଶିଷ୍ଟ ପାଣ୍ଡବ ବା ପାଣ୍ଡେୟ ଓ ପାଠୀ ବା
ପାଠକ) ।

ପାଣ୍ଡେୟାଃ ପାଠିନୋ ବି ପ୍ରାଃ ସ୍ୱଦେଶା ଦରମାନିନଃ ।

ବ୍ରାହ୍ମଣୋ ବଚନଂଶୁଭା, ଚାନ୍ଦୋକ୍ୟ ସ୍ୱରାଷୟା ।

ମୌନିନୋଽଧ୍ୟୋମୁଖା ଚୈବ, ଚକ୍ରାବୃତ୍ତା ରୁଦ୍ରୋପଦ ।

ଚେରଃ ସାମାଜିକୋହର୍ଷ, ବ୍ରାହ୍ମଣେଭ୍ୟୋ ଚ ଦତ୍ତବାନ୍ ।

ପାଣ୍ଡେୟ ଓ ପାଠୀ ସଂଜ୍ଞାଧାରୀ ବ୍ରାହ୍ମଣମାନେ ବ୍ରାହ୍ମଣଙ୍କର
ବଚନ ଶୁଣି “ଅମ୍ଭମାନଙ୍କର ଏ ଜନ୍ମଦୂର୍ଗ । ବିଦେଶରୁ
ଆସି ଏ ଦେଶରେ ଉପନିବେଶ ସ୍ଥାପନ କରିନାହିଁ, ଅମ୍ଭମାନଙ୍କର
ଭୁଲସଂଜ୍ଞା ପୂର୍ବରୁ ପ୍ରଚଳିତ ଅଛି । ଅନ୍ୟ ସଂଜ୍ଞା ସ୍ୱତନ୍ତ୍ର କରବାରେ
ଅବଶ୍ୟକତା କଣ ?” ଏହି ଅଭିମାନରୁ ତଳରୁ ମୁହଁବର ବୁନ
ଦୋଇ ରହିଲେ କିଛି ଉଦର ଦେଲେ ନାହିଁ । ତହିଁ ବ୍ରାହ୍ମଣ
କୋପାନ୍ୱିତ ଦୋଇ ଏପ୍ରକାର ବ୍ରାହ୍ମଣମାନଙ୍କୁ ବୁଦ୍ଧ ପ୍ରତିଷ୍ଠା

ଦେଲେନାହିଁ । ଯଦ୍ୱାରାରେ ପ୍ରଭୃତି ଲକ୍ଷଣାଦି ଚିହ୍ନପଡ଼େ ।
 “ପୁଣ୍ୟ ସଂସାରରେ ବ୍ରାହ୍ମଣ ସିଲେନାହିଁ । ବାନ୍ଧବମୁଖରୁ
 ଅନ୍ତର ବ୍ରାହ୍ମଣମାନେ ଉପନିବେଷ୍ୟ ସ୍ଥାପନ କରି ଏ ଦେଶକୁ
 ପ୍ରତିଷ୍ଠିତ କରିଅଛନ୍ତି” । ଏପ୍ରକାର ଧାରଣା ଦ୍ୱିନ୍ଦ୍ୱିତ ଅଟେ ।
 ଅର୍ତ୍ତଶ୍ୟାମଳରେ ଯେଉଁ ଅଧ୍ୟାତ୍ମ ଯାତ୍ରୀ ଗୋପନୀୟ ଏବଂ ଯେ
 ବୈଶିଷ୍ଟ୍ୟ ଲାଭରେ ବହୁସଂଖ୍ୟକ ଯାଜ୍ଞେୟ ବ୍ରାହ୍ମଣମାନେ ବାସ
 କରିଥିଲେ ସେଥିରୁ ମହାଶୟ ସମୁତ୍ପତ୍ତିରେ ଏ ଦେଶର ବୁଦ୍ଧିଶାଳୀ
 ପ୍ରଜାମାନ ଗୋପନୀୟ ଅଛନ୍ତି । ଶତ୍ରୁ ଓ ପାତକୀ ସଂଖ୍ୟାଧୀନ ବ୍ରାହ୍ମଣ-
 ମାନେ ଖେଳି ଯାଜ୍ଞେୟମାନଙ୍କର ବିଷୟର ଦୌର ଥିବାର ସମ୍ଭବ ;
 କେବଳ ପୁଣ୍ୟ ପ୍ରଚଳନରୁ ଲୁପ୍ତସଂଖ୍ୟା ଗୋପନୀୟ ବ୍ରାହ୍ମଣ ଦେଖିଥିବା
 ସଂଖ୍ୟା ଗ୍ରହଣ କରିବାକୁ ଅନର୍ଥକ ଦେବାକୁ ଏକ ତାଙ୍କ କଥାରେ
 । କିନ୍ତୁ ଉତ୍ତର ନଦେଇ ଯାଏଁ ଅପମାନ କରିବାରୁ ବ୍ରାହ୍ମଣ
 ବୋଧାନ୍ୱିତ ହୋଇ ସେମାନଙ୍କର ଲୁପ୍ତ ପ୍ରଭାଷା ରଖି ତର
 ଦେଲେ । ତାହାକାରରେ ପଣ୍ଡିତ ବାନ୍ଧବମୁଖରେ ପାଣ୍ଡେ ପାଠକ
 ସଂଖ୍ୟାଧୀନ ବ୍ରାହ୍ମଣମାନେ ପ୍ରଭାଷା ପ୍ରାକୃଷ୍ଟ୍ୟ ପ୍ରକରେ ସଂସ୍କୃତରେ
 ଏହି ଲୁପ୍ତ ସଂଖ୍ୟାଧୀନ ବ୍ରାହ୍ମଣମାନେ ପ୍ରକଟ ହୋଇ ନଥିବାର
 ମୂଳରେ ଅନାଦୃଶ୍ୟତା ବା ଲୁପ୍ତତା ଥିବାର ନିଶ୍ଚୟ ନାହିଁ
 ପ୍ରକଟ ପଣ୍ଡିତ ପ୍ରାଣୀ ବା ପାଣ୍ଡେୟ ଶବ୍ଦ ଏକ ପାଠକ ଶବ୍ଦ
 ହେତୁ ହେବା । ପ୍ରକଟ ଓ ଲୁପ୍ତତାରେ ପ୍ରକଟ ହେବା । ମିଶ୍ର
 ସଂଖ୍ୟା ପ୍ରଭାଷା ଏହି ଲୁପ୍ତ ସଂଖ୍ୟା ଶବ୍ଦରେ ପ୍ରକଟ ହେବା
 ପ୍ରକାର ପ୍ରକଟ ମାତ୍ରରେ ପ୍ରକାର ତଥ୍ୟେ ବ୍ରାହ୍ମଣଗଣରେ ଏ
 ସମ୍ଭବରେ ବା ସେହି ଅନୁକ୍ରମେ କରାଯାଏ ।

୧୨ । ପାଣିଗ୍ରାସ ।

“ଗୁପ୍ତା ଶାସନ ଶାସ୍ତ୍ର ଶାସ୍ତ୍ର ପରିକଳ୍ପିତ ।

ଦ୍ୱିଜେଷ୍ୟଦିବ୍ୟାନୁଷ୍ଠାନ ପାଣିଗ୍ରାସ ସତ୍ୟତେ” ।

ବ୍ରାହ୍ମଣମାନେ ଦୂର ଶ୍ରେଣୀରେ ବସନ୍ତ ହୋଇ ଯୋଗୁ
 ଗଜଦତ୍ତ ବୁଝଣର ମଧ୍ୟଭାଗରେ ଯିବା ଅସିବା କାରଣ ବାଟରୁ
 ବରୁଣ ଗୁଣମାନଙ୍କର ପର ଦୂର ଶ୍ରେଣୀରେ ବରୁଣ ବୁଝ
 ପଂକ୍ତିରେ ବାସ କରନ୍ତି ଏବଂ ଉକ୍ତବୁଝଣରେ ଅବସ୍ଥାନପୂର୍ବକ
 ଦେଶ ବିଦେଶରେ ଧର୍ମୀୟେ ପ୍ରଭୃତି କରନ୍ତି ବୋଲି ଉକ୍ତ
 ବୁଝଣର ନାମ “ସାସନ” ବୋଲନ୍ତି । ଏହି “ସାସନ” ଶବ୍ଦ
 ଅତି ପ୍ରାଚୀନକାଳରେ ପ୍ରଚଳିତ ଥିଲା । ସ୍ୱରାଷ୍ଟ୍ରରେ ଓ ଶିଶୁପାଳ
 ବଧ ମହାକାବ୍ୟରେ ଉପରୋକ୍ତ ଅର୍ଥଦୋଷକ ହୋଇ ପ୍ରସ୍ତୁତ
 ହୋଇଅଛି । ପୂର୍ବକାଳରେ ଗଜାମାନେ ଯେତେବେଳେ ଗଜର ପାଇଲ
 ସତ୍ତା ଉକ୍ତ ସାସନ ପ୍ରାପ୍ତ କରୁଥିଲେ । ପ୍ରବଚ ଧାର୍ମିକ ବ୍ରାହ୍ମଣ-
 ମାନେ ବୃହସ୍ପତିରେ ତାଳ ବ୍ରହ୍ମଣ ପଥାକୁ ଅସଙ୍ଗତ ବରୁଣ
 ଉକ୍ତ ଶାସନ କରନ୍ତି, ମାତ୍ର ଯେଉଁ ବ୍ରାହ୍ମଣ ଗଜାମାନଙ୍କ ନିକଟରୁ
 ଉକ୍ତ ବୁଝଣ ବ୍ରହ୍ମଣ କରୁ ନାହିଁ, ସେମାନେ ଗଜା କର
 ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ବ୍ରାହ୍ମଣମାନଙ୍କୁ ଅପଣ କରନ୍ତି, ଏପ୍ରକାର ବ୍ରାହ୍ମଣମାନେ
 “ପାଶିଶାସନ” ସମ୍ପାଦନ କରୁ ହୋଇଥାନ୍ତି ।

ପାଶି
 ଶାସନ ଶାସନ ଶାସନ ଶାସନ ଶାସନ
 ଅବୁଦ୍ଧା ବିଧିନୀ କେତେବେଳେ ବୁଲୁଥିବାବିଧାନିଧିନୀ ।
 ପ୍ରସ୍ତେ ନିଜେ ନିଜଦଳା ଉପସ୍ଥେ ବେଧକ ବଢ଼ି ।
 ପଣସ୍ତ ନାବକାସ୍ତାବକ ନାମସ୍ତ ବଦ୍ୟବେ ବିଶ୍ୱେ ।
 ବେଷାଂ ତତ୍ ବଚନଂ ଶୁଦ୍ଧା ପଞ୍ଚଶାସାସ ତାନ୍ ପୁନଃ ।
 ବେଦେଷ୍ଟ ମନ୍ତ୍ରସ୍ତବ୍ୟାସାନ୍ ଅସମ୍ୟକ୍ କର୍ମ କାରଣଃ ।
 ଦ୍ୱିଜାଂ ସ୍ତ୍ରୀନ୍ ପୁନରପ୍ୟାଦ “ପୁଂସଂ ବଚନ ପାଶିନଃ” ।

ବିଧାତା ଯେଉଁ ବ୍ରାହ୍ମଣମାନଙ୍କୁ ଅନ୍ଧାର କଲେ ସୁଦ୍ଧା
 ସେମାନେ ବଳମ୍ବ କର ଅସିଲେ, ବଳମ୍ବରେ ଅସିବାର କାରଣ

ପଠାଉନ୍ତେ ଯେଉଁ ମାନେ ଦଳବଦ୍ଧ ହୋଇ ପ୍ରଗୁଣର କରେବ —
 କୌଣସି ବ୍ୟବସାୟ ଅମୁମାନଙ୍କର ନାହିଁ । ଅନ୍ୟପ୍ରକାର
 କୌଣସି ବ୍ୟବସାୟ ଅମୁମାନଙ୍କର ନାହିଁ — କଥାଟା ସେମାନଙ୍କର
 ଉକ୍ତ କଥା ଶୁଣି ସେମାନଙ୍କ ପିଲାଣୀ କର ଦେଖିଲେବ ଉକ୍ତ
 ବ୍ରାହ୍ମଣମାନେ ଅଳ୍ପ ମାତ୍ର ବୈଦ୍ୟାସ ଓ ନବ୍ୟ ବ୍ୟବ
 କାରକା କରୁଅଛନ୍ତି । ଏହି ସମସ୍ତ କଥାକୁ ଦୃଶ୍ୟମାନେ ପାଣି
 ଅନ୍ୟାନ୍ୟେ ଖର୍ଚ୍ଚି କୁଅଧିକ ବୋଲି ଅବେଶ କରୁଥିଲେ ।

କଥା ବୁଝିବୁ ଡେଇଁ ଯେଣି ଯୋଗ୍ୟ ଦର୍ଶନାର ।
 କମ୍ପୁଣୀ ପ୍ରାଦୁଶୀ ବସ୍ତ୍ରା ମହାପାତ୍ରା ଉଦାହରଣ ।
 କେତେବଦାପାତ୍ରା ସଜ୍ଜା ଶୁଦ୍ଧିବ୍ୟାସ ପ୍ରଶସ୍ତେ ।
 ଦାନଦ୍ରାବକମପାତ୍ରା ମହାପାତ୍ରା ପ୍ରଶସ୍ତେ ।
 ଯେଉଁ ବ୍ରାହ୍ମଣମାନଙ୍କର ଯୋଗ୍ୟତା ଦେଖି ଉପମାନେ
 ଓ ଶୂନ୍ୟମାନେ ବର୍ଣ୍ଣେଷ ପ୍ରକାର ମୁଖ୍ୟ ହୋଇଥିଲେ, ସପ୍ତକାର
 ବ୍ରାହ୍ମଣମାନେ ମହାପାତ୍ରା ସଜ୍ଜାରେ ବସ୍ତ୍ରା ଧୋଇଥାନ୍ତି । କେହି
 କେହି ଉକ୍ତ ସଜ୍ଜାକୁ ଶୁଦ୍ଧିବ୍ୟାସ ବୋଲି କହୁଥାନ୍ତି । ଅର୍ଥାତ୍
 ଉକ୍ତ ସଜ୍ଜାଧାର ବ୍ରାହ୍ମଣମାନେ ଶୂନ୍ୟମାନଙ୍କର ମହାମନ୍ତ୍ରୀ ଥିଲେ
 ବୋଲି ଉକ୍ତ ସଜ୍ଜା କହୁଥାନ୍ତି । ଅପର କେହି କେହି ବ୍ୟକ୍ତି
 ଉକ୍ତ ସଜ୍ଜାଧାର ବ୍ରାହ୍ମଣଙ୍କୁ ଦାନଦ୍ରାବକ ବ୍ରାହ୍ମଣ ବୋଲି ଅର୍ଥାତ୍
 ଦାନର ଉପସ୍ଥାପନା କୋଇ କହୁଥାନ୍ତି ।

ଯେଣି ବୃନ୍ଦାବଣ ମହାପାତ୍ରା ମହାପାତ୍ରା ନରନାମ ।

କେଣି ପୁରାଣ ସଜ୍ଜା ଶୁଦ୍ଧିବ୍ୟାସ ବିଶ୍ୱବ୍ରାହ୍ମଣ ।

ମହାପାତ୍ରା ଶେଷ ଅର୍ଥର ବ୍ୟବହାର ବୋଲି ଅନେକ

ପ୍ରାଚୀନ ଗ୍ରନ୍ଥମାନଙ୍କରେ ପ୍ରସ୍ତୁତ ହୋଇଥିବାର ଦୈର୍ଘ୍ୟକୁ ପାଇଁ । ଯେଉଁ ବ୍ରାହ୍ମଣମାନଙ୍କର ଏହି ସଂଜ୍ଞା ଅନାଦ ପର-ପରରେ ବୁଝା ଅବୁଝା ବୁଝା ସେମାନଙ୍କର ଅତି ପ୍ରାଚୀନ ସେହି ସଂଜ୍ଞାକୁ ଅନୁମୋଦନ କରି ପ୍ରାପନ କଲେ, ପରବର୍ତ୍ତନ କଲେ ନାହିଁ ।

ରଥ ।

ଶବ୍ଦର ରଥ ଅର୍ଥରେ ମନଃ ପ୍ରସ୍ତବନାପ୍ରଥମ ।
ଇନ୍ଦ୍ରସୁବୀରୀ ପୁମ୍ୟାଦୌ ବୁଝା ବୁଝା ଖରଥୁମ୍ ।
ଯୋଗାବ୍ୟାସରତୋ ବୁଝା ରତ୍ୟରେ ରଥ ସଂଜ୍ଞା ।
ଅଭ୍ୟୁଦୟୋଦୟୋ ପ୍ରୋତ୍ୟରେ ରଥସଂଜ୍ଞା ।
ବୁଝା ବୁଝା ଖରଥୁ ବୁଝା ଖରଥୁ ବୁଝା ରଥରେ ଅଭ୍ୟୁଦୟ
ରେ ଅଛନ୍ତି ଏବଂ ମନରୁ ପ୍ରାୟ ଦ୍ଵାସ ଇନ୍ଦ୍ରସୁବୀରୀ ଅର୍ଥକୁ
ଚ୍ୟାପନ କରିପାରୁ ଅଛନ୍ତି ଯେଉଁ ଶିଳ୍ପ ଏ ପ୍ରକାର ହୋଇ
ଯୋଗାବ୍ୟାସରେ ଅଛନ୍ତି ଏ ପ୍ରକାର ବ୍ରାହ୍ମଣକୁ ବୁଝା ରଥ
ସଂଜ୍ଞା ପ୍ରଦାନ କରିଥିଲେ । ଅଭ୍ୟୁଦୟୋଦୟୋ ସେ ପ୍ରକାର
ବ୍ରାହ୍ମଣକୁ ରଥସଂଜ୍ଞା ବୋଲି କହିଥିଲେ । ଏହି ସଂଜ୍ଞାର
ସମ୍ପର୍କରାଜ୍ୟ ପ୍ରମାଣ କ୍ରୋଧ ନିଷଦର ବୃଦ୍ଧିବୃଦ୍ଧିରେ ଗୁଣବର୍ତ୍ତକ
କ୍ରମେ ଶବ୍ଦର ପଞ୍ଚମ ଅଧ୍ୟାୟରେ ବୃଦ୍ଧିମାନ ଅଛି ।

ପରପଥ ।

ପରପଥ ବ୍ରାହ୍ମଣ୍ୟ ସମ୍ବନ୍ଧେ ସଂଜ୍ଞା ।
ଶୁକ ବୃଦ୍ଧୋଦୟୋଦୟୋ ଶିଳ୍ପ ସମ୍ବନ୍ଧେ ।
ପରପଥ ଏହି ଗ୍ରନ୍ଥରେ ବୃଦ୍ଧିବୃଦ୍ଧିରାଜ୍ୟା ଶିଳ୍ପର ଶୁଦ୍ଧିରୁ ଓ
ନିଷପ ଅଛନ୍ତି ସେ ପ୍ରକାର ବ୍ରାହ୍ମଣକୁ ବୁଝା “ପରପଥ” ଏହି
ସଂଜ୍ଞା ଅର୍ପଣ କରିଥିଲେ । ବୁଝା “ପର ପ୍ରୋମମଦାବ୍ୟ”

ପ୍ରଭୁଙ୍କ ଦୋଷ ସ୍ମରଣେ “ଶରପଥକ” ଶବ୍ଦଟିଏ ଉକ୍ତ ପ୍ରକାର
ଅର୍ଥର ଦୋଷକ ଦୋରି ବେଦମାନ ଥିବାର ଦେଖିବାରୁ ମିଳେ ।
ହୁଏତ ଏହି ‘ଶରପଥକ’ ଶବ୍ଦ “ଶରପଥୀ” ସଂଜ୍ଞାରେ
ପରସ୍ପର ଦୋର ପ୍ରତିକର ଦୋର ଅର୍ଥଅଛି । କେହି କେହି ପଣ୍ଡିତ
ବ୍ରମଦସର ‘ସ୍ମରଣ’ ବୋଲି ମଧ୍ୟ କହିଥାନ୍ତି ।

ଶବ୍ଦ ।

ବନ୍ଦ୍ୟା ବନସ୍ତ ସମ୍ପରାୟ, ଗର୍ଥାଟକ ପ୍ରଭବିତା ।

ଶୁକବେଶାଃ ସୁବନ୍ଧିନୀ, ଶୁକସଂଜ୍ଞାଧରା ବନ୍ଦାଃ ।

ଯେଉଁ ବ୍ରାହ୍ମଣ ବନ୍ଦ୍ୟା ଓ ବନସ୍ତ ଅବ୍ଦ ସବୁରେ ଦୃଷ୍ଟ
ଅଥଚ ନାନା ଗର୍ଥରେ ବ୍ରମଣ ଭରବା ଦେହରୁ ସମାନ ମଧ୍ୟରେ
ପ୍ରଭବୀ ପାର ଅଛନ୍ତି ଏବଂ ଯାହାଙ୍କର ବେଶ ଓ ବର୍ମ ଶୁଣି
ଅଟେ, ବ୍ରହ୍ମା ଏ ପ୍ରକାର ବ୍ରାହ୍ମଣଙ୍କ “ଶୁକ” ଏହି ସଂଜ୍ଞା
ଅର୍ଥକ କରୁଥିଲେ । କିନ୍ତୁ ମୋ ମନରେ ଏହି ଧାରଣା ହୁଏତ
ଏହି ସଂଜ୍ଞାଥାନ୍ତି ବ୍ରାହ୍ମଣଙ୍କୁ ବାସୀ ଦେବେଶ୍ବର ଏ ବ୍ରାହ୍ମଣ
ବଦ୍ଧବାନ ପରେ ଶିଷି ବିହବାନ ପୁଣ୍ୟରୁ ଧନରୁ ଉତ୍କଳ ସଂଜ୍ଞାରେ
ସବୁ ପରଚର ଏ ଦେଶବାସୀ ବ୍ରାହ୍ମଣ ସବୁର ମିଶ୍ରମାନ ଅଛନ୍ତି,
“ଶୁକ” ଏହି ସଂଜ୍ଞା “ଶୁକ” ଏହି ସଂଜ୍ଞାରେ ପରଚର
ଦୋର ଯାଇଅଛି ।

ସକଳା

ସକଳ ସଦ୍‌ବିଚାର ଦେବାନୁ ପଠନ୍ତି ପ୍ରାଠସନ୍ତିସେ ।

ଶୁକରାବା ଶବ୍ଦପାପାଃ ସଂଜ୍ଞାୟାରେ ସକଳାଃ ।

ଯେଉଁ ବ୍ରାହ୍ମଣମାନେ କଲ ଅବ୍ଦ ସକଳ ସମ୍ବନ୍ଧ ବେଦମାନ
ସ୍ବୟଂ ପଠନ କରନ୍ତି ଏବଂ ଅନ୍ୟ ବ୍ରାହ୍ମଣ ବାଳକମାନଙ୍କୁ ପଠନ
କରନ୍ତି, ଏ ଅବ୍ଦ ବାର୍ଯ୍ୟ ବିରୁଧିବାରୁ ଯେଉଁ ମାନଙ୍କର ମାନ

ନିତ୍ୟଂ ବାହର ଦୁଷ୍ଟାରଃ ସନ୍ନିବିସ୍ତବ କାରକାଃ ।

ବେଦନ୍ତା ମନ୍ତ୍ରଣୋ ବିପ୍ରାଃ ସାକ୍ଷସ୍ତଦ୍ଭବଃ ସୁଧାରଃ ।

ସାମଦାନ ରେଦ ଦଣ୍ଡା ଇତ୍ୟାୟ ଚତୁଷ୍ଟୟମ୍ ।

ଏଷଦ୍ୟତଂ ବୃତ୍ତି ମନ୍ତ୍ରଂ ବେଦାନ୍ତାସ୍ୟାୟାନ୍ତଃସ୍ତୁତିମ୍ ।

ସଦାସୁଷିକ୍ଷାଭାବୀଂ ଜ୍ଞାତାବେଦ ବଦାଂକରଃ ।

ଉପସଂଜ୍ଞାଂ ଲକ୍ଷ୍ମିଭାଂ ଚତୁର୍ଥଶ୍ଚ ମୁକୁତାବଳିଂ ।

ବିଜ୍ଞାଂ ପ୍ରାଣ ନିୟୋଗେତୁ ପ୍ରତ୍ୟକ୍ଷ ଧାରଣାବଧିଂ ।

ପ୍ରଦତ୍ତବଧିକଂ କାଳଂ ଦଣ୍ଡହତାଦ ଧାରଣାତ୍ ।

ସ ନ-ପ୍ରତିନିଧିବିପ୍ରଃ ପ୍ରଦତ୍ତିନି ଇତି ସ୍ମୃତଃ ।

ଉପସଂଜ୍ଞା ନାହିଁ ଶାନ୍ତାଂ ଶୁଦ୍ଧା ପରମାତ୍ମନଃ ।

ଏହି କେନ୍ଦ୍ରଗୋଷ୍ଠି ପ୍ରମାଣ କାବ୍ୟର ଅନ୍ତରାତ୍ମ୍ୟ ଅନାବ-

ଶ୍ୟକ । ଏହି ଶବ୍ଦରେ ସାଧାରଣ [ପ୍ରମୁଖାଧ୍ୟାୟ] ଓ କାଳକ-

ରାଜ୍ୟମାନଙ୍କର ଯେଉଁ ଲକ୍ଷଣ ସଂଖ୍ୟା ଅଛି ସେମାନେ ଏବେ

ଅଲେଖନୀ ସହର ଦେଖାଉଛନ୍ତି ।

ସମସ୍ତ ଶୁଦ୍ଧ ଲକ୍ଷଣ ଅଛି ଯେଉଁ ଶବ୍ଦମାନେ ଶିଳ୍ପୀ ।

ଯାଜମୁର ଶେଖୀ, ଦୁଷ୍ଟ ଶେଖୀ ଓ ପ୍ରମୁଖର ଶେଖୀ । ଏହି

ଦ୍ୱିବିଧ ଶେଖୀ ମଧ୍ୟରେ ଉଚ୍ଚ ଗତ ଶୁଦ୍ଧ ଶେଖୀ ନାହିଁ ପ୍ରକାଶ ।

ସେ ସମସ୍ତର ଅଲେଖନୀ ଅନାବଶ୍ୟକ ମାତ୍ର ନିର୍ଦ୍ଦେଶୀ ଅଟେ

କି କାରଣରୁ ନୂଆଲକ୍ଷ୍ୟ ଏ ଅସ୍ତର ଅଲେଖନୀ ଶୁଦ୍ଧାବଶ୍ୟକ ।

ମୁଁ ଯାଜମୁର ଲକ୍ଷଣଶୁଣା ଲକ୍ଷଣମାନଙ୍କରେ ପ୍ରଥମ ପ୍ରକାର

ହବା ପ୍ରମୁଖରେ ସଦାସିଦ୍ଧ ବଦ୍ୟାରତ୍ନ ଓ ଦାମୋଦର ବଦ୍ୟ-

ବାଗୀଶ ନାମରେ ଯୋଡ଼ି ଏ ପ୍ରସିଦ୍ଧ ପ୍ରସିଦ୍ଧ ସେମାନଙ୍କରେ ନାସକରୁ

ଥିଲେ । ସେ ଦୁଇ ପ୍ରସିଦ୍ଧତାଙ୍କର ଚରଣ ଅବର ମୁକ୍ତାବଳୀ

ଯାହା ଶୁଣିଥିଲେ ତାହା ନିମ୍ନରେ ବର୍ଣ୍ଣନା କଲେ ଯଥା ।

“ବରଗଣା ବରଦାୟା, ପରଗଣା ପ ମୁଦଗଳା ।

ଅନ୍ତେସ୍ତେ ରଥଗଣା ସ୍ୟାତ, ନନ୍ଦଗଣା ତ ବାସ୍ୟସ୍ୟ ।

ଗୌତମୋ ଧରଗଣା ସ୍ୟାତ, ଦାସଗଣା ତ କୌଶିକା ।

ବ୍ରହ୍ମାଙ୍କ ଯଜ୍ଞରେ ନରଦାୟା ଗୋତ୍ରୋତ୍ପନ୍ନ ଯେଉଁ ବ୍ରାହ୍ମଣ ଅନ୍ତର୍ଯ୍ୟାମୀ ହୋଇ ଯଜ୍ଞପୁରୁଷଙ୍କ ଅଗ୍ନିରେ ଅହୁତି କଷ୍ଟେପ କରୁଥିଲେ, ଏହି କାରଣରୁ ବ୍ରହ୍ମା ତାଙ୍କୁ “ବରଗଣା” ଅଖ୍ୟାୟିକ । ଏବଂ ମୁଦଗଲ ଗୋତ୍ରୋତ୍ପନ୍ନ ଯେଉଁ ବ୍ରାହ୍ମଣ ସୁଦୃଢ଼ ହୋଇଥିଲେ ତାଙ୍କୁ “ପରଗଣା” ବୋଲି କାଳହ ସଂକ୍ଷେପରେ “ପରଗଣା” ଅଖ୍ୟାୟିକ । ଅନ୍ତେସ୍ତେ ଗୋତ୍ରୋତ୍ପନ୍ନ କୌଶସି ବ୍ରାହ୍ମଣ ଭୁବନ ଯଜ୍ଞରେ ବ୍ରହ୍ମା ବରଣ ପାଇଁ ଯୋଗାଯିବୁ ଶାନ୍ତି, ଓ ଧୀର ଭାବରେ ବୃତ୍ତ ବ୍ରାହ୍ମଣ-ମାନଙ୍କରୁ ଭଲ ମନ ଚାରିଆଡ଼ା ଦେଖାଦେଖି କରୁଥିଲେ ଯେ ବ୍ରହ୍ମା ତାଙ୍କର ଭଲ ପ୍ରକାର ବାହ୍ୟରେ ସୁନ୍ଦର ହୋଇ କଠୋପଭସନ୍ତର ବୃକ୍ଷସ୍ତର ରକ୍ଷାର ପ୍ରମାଣ ତାଙ୍କଠାରେ ସାଥକ ହୋଇ ଥିବାର ଦେଖି “ରଥଗଣା” ଅଖ୍ୟାୟିକ । ଭୁବନ ଯଜ୍ଞରେ ବାସ୍ୟସ ଗୋତ୍ରୋତ୍ପନ୍ନ ବେଦ-ବିଦ୍ୟା-ଭିକ୍ଷାରୁ ବେହୁ ବ୍ରାହ୍ମଣ ଭବିଷ୍ୟତ ହୋଇ ଭବିଷ୍ୟ ସମୟରେ ବେଦଗାନ କରି ସାଧାରଣଙ୍କୁ ଅଗ୍ରଦୂତ କରିଥିବୁ ଥିଲେ ବୋଲି ତାଙ୍କୁ “ନନ୍ଦଗଣା” ଅଖ୍ୟାୟିକ । ଭୁବନ ଯଜ୍ଞରେ ଗୌତମ ଗୋତ୍ରୋତ୍ପନ୍ନ କୌଶସି ବସିଷ୍ଠ ବ୍ରାହ୍ମଣ ପୁଣ୍ୟକାରୀୟ ରୂପେ ବୃତ୍ତହୋଇ ଯଜ୍ଞସକ୍ତ ଥିବୁଥିଲେ । ତାଙ୍କୁ “ଦାସ ଧରଗଣା” ପଦକୁ ଭୁବନ ଯଜ୍ଞରେ ଅତି ଅତିବାଚିତ କେବଳ “ଧରଗଣା” ଅଖ୍ୟାୟିକ । ଏହି ଭୁବନ ଯଜ୍ଞରେ କୌଶିକ ଗୋତ୍ରୋତ୍ପନ୍ନ କୌଶସି ବ୍ରାହ୍ମଣ ବୃତ୍ତ ବାସ୍ୟରେ ବୃତ୍ତହୋଇ ସୁକ୍ଷିପ୍ତ ବୃତ୍ତ ସଂକ୍ଷେପ ବାସ୍ୟ ସାଧନ କରୁଥିବାରୁ ତାଙ୍କୁ “ଦାସଗଣା” ଅଖ୍ୟାୟିକ ପ୍ରଦାନ କରୁଥିଲେ ।

ଏହି ଏହି ଦ୍ରାଘିଣୀମାନଙ୍କର ଭୂତଜାତି ବ୍ରାହ୍ମଣମାନେ ଏବେ
ସୁଦ୍ଧା ଭୁକ୍ତ ଶତ୍ରୁବ୍ୟସଂଜ୍ଞା ପଦମାନଙ୍କରେ ପ୍ରସିଦ୍ଧ ହେଉଅଛନ୍ତି ।
ଭୁକ୍ତ ବରପ୍ରାପ୍ତି ଅଥବା ପ୍ରକାର ସଂଜ୍ଞା ଚଳନ ବିଷୟରେ
ଅତି ଗୋଟିଏ ବସ୍ତିଷ୍ଟ ପ୍ରମାଣ ମଧ୍ୟ କହିଥିଲେ । ଭୂତ
ଦେଶରେ କୌଣସି ବୈଦିକ କାର୍ଯ୍ୟ ହେଲାବେଳେ ସଭାରୁ
ଅନୁଜ୍ଞା ପ୍ରଦାନ ସମୟରେ ନିମ୍ନଲିଖିତ ବଚନକୁ ବର୍ଣ୍ଣମାନ ସୁଦ୍ଧା
ଭୂତ ଦ୍ରାଘିଣୀମାନେ ବ୍ୟବହାର କରୁ ଅଛନ୍ତି । ଯଥା, —

“ସବୋଽଙ୍ଗି ଶ୍ରେ ବ୍ୟାସ ସମାଃ, ସବୋଽଙ୍ଗି ବୈଦ୍ୟାରଣାଃ ।
ମମୈତସ୍ମିନ୍ କର୍ମକାଳେ, ଶତ୍ରୁଗି ଶଞ୍ଜା ପ୍ରଦୟତାମ୍ ।”

ଭୁକ୍ତ ରାଜଦାସରେ ଅନୁଗ୍ରହ କେହି କେହି ଦ୍ରାଘିଣୀମାନେ
“ଶତ୍ରୁଗି” ଏହି ପଦ ନକହି “ସଭାଃ” ବୋଲି କହିଥାନ୍ତି ।
ଏହାଦ୍ୱାରା ସେମାନେ ନିଜର ଅଜ୍ଞତା ମାନ୍ଦ୍ରୀ ପରିଚୟ ଦେଇଥାନ୍ତି ।
ମାତ୍ର ଗଦାଧର ଗୁଜରାଟରୁ ଉପରୋକ୍ତ ହିନ୍ଦୀ ପ୍ରକାର ଦୁଲ୍ଲବଂଜ୍ଞାକୁ
ଲୌକିକ ସଂଜ୍ଞା ଅର୍ଥାତ ବର୍ଣ୍ଣିତ ବୋଲି ଏହି ଶାସ୍ତ୍ରୀୟ ଦେବସଂଜ୍ଞା
ପଦକୁ ବୈଦିକ ବ୍ୟବହାର ଯୋଗ୍ୟ ବୋଲି କାଳସାର ସ୍ତମ୍ଭରେ
ଉଲ୍ଲେଖ କରିଅଛନ୍ତି । ପିତୃସ୍ତର ଶ୍ରେଣୀ ବ୍ରାହ୍ମଣମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟରୁ
“ମାସ୍ତାନା” (ମସ୍ତକାଧାରୀ) ଅର୍ଥାତ ମୁଣ୍ଡରେ ବୋଲି ବନ୍ଧନ୍ତି, ଏବଂ
ହାଲଙ୍କ ଶ୍ରେଣୀ ବ୍ରାହ୍ମଣମାନଙ୍କ ସମ୍ପର୍କରେ ଭୂତଦେଶରେ ନାନା
ପ୍ରକାର ପ୍ରବାଦ ପ୍ରଚଳିତ । କେହି କେହି କହନ୍ତି ଯଦ୍ୱାରା ବିଦ୍ୟାକୁ
ମହାରାଜ ପୁରୁଷୋତ୍ତମ ଦେବଙ୍କ ଅସ୍ତିତ୍ୱ ନ କର, “କଣ୍ଠିଟ
ରାଜା ନିଜ ଦୁର୍ଗରୁ ଲେଉଟି ଯିବାରୁ ମହାରାଜ ପୁରୁଷୋତ୍ତମଦେବ
ତାଙ୍କ ପ୍ରତି କ୍ରୋଧାନ୍ୱିତ ହୋଇ ସର୍ବେନ୍ୟ ପୁତ୍ର ଯାଜ୍ଞା କଲେ ।
ମାତ୍ର ପ୍ରଥମଥର ପରାଜିତ ହୋଇ ନିଜ ଦୁର୍ଗରୁ ପଳାଇ ଅସିଲେ ।
ପରେ କୌଣସି ଗୁଡ଼ିଚର ଠାରୁ ଶୁଣି ପାଇଲେବ କଣ୍ଠିଟ ରାଜ

ବ୍ରାହ୍ମଣମାନଙ୍କ ପ୍ରତି କୌଣସି ପ୍ରକାର ଅସ୍ୱାଦୀତ କରନ୍ତି ନାହିଁ । ଏହା ଶୁଣି ଦେବେଶ୍ୱର ଏ ଶୂନ୍ୟ ଯଜ୍ଞୋପବୀତ ପିନ୍ଧାଇ ବ୍ରାହ୍ମଣ ବେଶଧାରୀ ସେମାନଙ୍କ ସୈନ୍ୟ ଶ୍ରେଣୀ ରୁଦ୍ର ବସନ୍ତ ସେମାନଙ୍କ ପହଞ୍ଚି ପୁନଃବାର ଭକ୍ତ କଣିଷ୍ଠ ବଳପ୍ରତି ଯୁକ୍ତ ହାତୀ କଲେ । ଏବଂ ସେ ଶୁକ୍ଳ ସୈନ୍ୟମାନଙ୍କ ବ୍ରାହ୍ମଣ ବେଶଧାରୀ ଦେବ ଅସ୍ତ୍ରଲିନୀତ କାର୍ଯ୍ୟକୁ କରନ୍ତୁ ନେଲେ । ସ୍ୱତନ୍ତ୍ର ପୁରୁଷୋତ୍ତମ ଦେବ ଜୟା ହୋଇ ସୈନ୍ୟ ଦୁର୍ଗକୁ ଲେଉଟ ଅସି ସୈନ୍ୟମାନଙ୍କ ଯଜ୍ଞୋପବୀତ ବ୍ରାହ୍ମଣବେଶ ପରିଚାଳନା କରବା ବାରଣ କରବାକୁ ସେମାନେ କହିଲେକି “ମହାରାଜ ସମ୍ମୁଖରେ ଅଜ୍ଞ ପ୍ରଦାନ କର ଅମ୍ଭମାନଙ୍କ ଯଜ୍ଞୋପବୀତ ପିନ୍ଧାଇ ଅଛନ୍ତି, ଶମ୍ଭୁଙ୍କର ଏହି ଶମ୍ଭୁ ଅଜ୍ଞା କପଳ ଦେବ କପର ? ଏହା ଶୁଣି ଭବନ ଶୁକ ମଧ୍ୟ କହିଲେକି, ଦେଉ ଭୁମ୍ଭେମାନେ ବଳସ୍ତମ ଗୋଡ଼ା ବା ଦୁକ୍ତ ଅ ବ୍ରାହ୍ମଣ ନାମରେ ଖ୍ୟାତ ଦେବ । ମାତ୍ର ଏ ପ୍ରକାର ସମ୍ମୁଖରେ ଭକ୍ତ ପଣ୍ଡିତ ହସ୍ତ କହୁଥିଲେ କି, ଯେଉଁ ଶୁକବର୍ଣ୍ଣ ଦେବ ଧର୍ମକୁ ସମ୍ମୁଖି କରାଣୀ ଏବଂ ମହାରାଜ ସେହି ବଶୋଦ୍ଧୱ ଜଣେ ଶୁକା ଶୂନ୍ୟ ବ୍ରାହ୍ମଣ ବସନ୍ତ ବେଦବେଦ୍ୟା କାର୍ଯ୍ୟକୁ ଦେବ ମଧ୍ୟରେ ତିଳାଭବେ, ବହା ସମ୍ମୁଖି ଅସମ୍ଭବ । ମାତ୍ର ଏଥିରେ ଗୁରୁ ରହସ୍ୟ ଚମ୍ପୁପ୍ରକାର ସୁବାର ପ୍ରକାଶ କରୁଥିଲେ ।

ଭବନରେ ବୌଦ୍ଧ୍ୟମ୍ନ ପ୍ରବର୍ତ୍ତକ ଦେଉଥିବା ସମୟରେ ବ୍ରାହ୍ମଣ ଭଲୋଦ୍ଧୱ ଯେଉଁ ମାନେ ବର୍ତ୍ତମାନ ବ୍ରାହ୍ମଣମାନଙ୍କ ପ୍ରବର୍ତ୍ତ ବ୍ରାହ୍ମଣମାନଙ୍କ ପରି ଦୈବିକ ଧର୍ମ ପରିଚାଳନା କରୁଥିଲେ, କେବଳ ପରିଚାଳନା ଧାରଣକର ସଜ୍ଜାଧାରୀ ହୋଇ, ବ୍ରାହ୍ମଣ ବୋଲି ପରିଚୟ ଦେଉଥିଲେ, ସେହି ବ୍ରାହ୍ମଣ ମାନେ କେବଳ

ବୌଦ୍ଧପୁରୀ ପରେ ବ୍ରହ୍ମାବର ଉପସ୍ଥେରୁ ପ୍ରକାର କାର୍ଯ୍ୟମାନ
 ସ୍ବଚ୍ଛରେ ଦେଖିପାର ସଙ୍କଳେଷରେ ବ୍ରହ୍ମାବର ପରଶାଗର
 ଦେଲେ । ଏବଂ କହୁଲେ ଯେ, “ଅପଣ ତ ପୁନଃବାର ବୈଦିକ
 ଯଜ୍ଞର ଅନୁଷ୍ଠାନମାନ ପ୍ରବର୍ତ୍ତାଇଲେ, ଅମ୍ଭମାନଙ୍କର ତ ଆପଣଙ୍କ
 ହେଲା ଯେ, ଅମ୍ଭମାନଙ୍କ ନ ଛାଡ଼ି ବ୍ରାହ୍ମଣ ସମାଜରେ ପ୍ରବୃତ୍ତ
 କଲେ ନାହିଁ” । ବ୍ରହ୍ମା ସେମାନଙ୍କର ଏଥର ଅନୁନୟ ବନିଷ୍ଟ
 ବଚନମାନ ଶୁଣି ଏବଂ ସେମାନଙ୍କର ବୌଦ୍ଧର ଅଭିରୁଚିରେ
 ଅସ୍ବଚ୍ଛାସ୍ତ ଶତ୍ରୁ ଧର୍ମ ପ୍ରଦେଶ କରିଥିବାର ଦେଖି “ଦାନବପ୍ରେଣୀ”
 ବୋଲି ନିବୁଦ୍ଧ ବ୍ରାହ୍ମଣ ମଧ୍ୟରେ ପ୍ରବୃତ୍ତ କଲେ, ଏବଂ ଦେବେଇ
 ବୈଦିକ ବିଧି ମଧ୍ୟ ସେମାନଙ୍କର ବୃତ୍ତରେ ଚଳିବାର ବିଧାନ
 କରି ବ୍ରାହ୍ମଣଙ୍କର ଅପମାନ ଦେବା ବିଷୟରେ ଶୁଦ୍ଧ ସଜ୍ଞ ମାତ୍ର
 ଚଳାଇ ଥିଲେ ।

ସୁଗାୟ ବୃତ୍ତାମୀ ସାମନ୍ତ ଓ ଗଜନାସୁରୀ ଦାସ ମହାଶୟ
 ମୋତିରୁ ଏହି ପ୍ରବୃତ୍ତି ଶୁଣି ମୋର ମଧ୍ୟ ଏହି ସତ୍ତା ବୋଲି
 ଅନିମୋଦନ କରିଥିଲେ । ଏବଂ କହୁଥିଲେ ତ ଶୁଦ୍ଧ ବୃତ୍ତାମୀ
 ବାବୁ ତ ଉତ୍କଳ ଗଜବଣୀୟ ଧର୍ମପ୍ରୟ ବୌଦ୍ଧସି ଗଜା ବ୍ରାହ୍ମଣ
 ଚରାଧିପତିଙ୍କର ବିଧିଃ ବିଦେବେ ବିଦାସ ସୋମା ବୋଇ ନ
 ପାରିବେ ।

ଏହି ମହାନସାରେ ଉକ୍ତ ବ୍ରହ୍ମପରାସାମନ୍ତଙ୍କର ଚର୍ଚ୍ଚାସ୍ବରୁ
 ବଚିନିମାନ ଯାହା ଦେଖିଥିଲେ ତାହା ବହୁତ ଭଲ —

ବୁଦ୍ଧ ଚିନ୍ତା ଧରା ବୈଦିକ ଶୁଦ୍ଧ ଚିନ୍ତା ଧରା ପ୍ରଥା

ସ୍ବଚ୍ଛ ବଳବୃଦ୍ଧିଃ ଶୁଦ୍ଧ ସମ୍ବର୍ଦ୍ଧ ଦୃଷ୍ଟିଃ

ବ୍ରହ୍ମବିଦ୍ୟା ବରହୃଦିଃ ବ୍ରହ୍ମଣଃ ସଦନି ଶରୀ

ବ୍ରହ୍ମଣଃ ଶରଣ ଶରୀଃ ଅନୁନୟୀ ପୁନଃ ପୁନଃ

ଭୁବନ ପ୍ରାକ୍ତଣର ବୃନ୍ଦାବନ ।

ଦେଖାଂ କଚନ ମାବର୍ଣ୍ଣି ; ବଦାର୍ଥ୍ୟ ସ୍ବୟଂ ପ୍ରକା
 ଦ୍ବି ନେଷୁ ଦେଖାଂ ଗଚରଂ ; ସଂସାର କର୍ମୀଣି ବଦର୍ଥୋ
 ମାଳାନନା ପ୍ରେତୁ ପୁନଃ ; ପାଦୋତ୍ତପ୍ୟ ବବଦରେ
 ଦେଖା ମନନୟଂ ପ୍ରଭା ; ସାନ୍ତସ୍ବିତା ପୁନଃ ପୁନଃ
 ସୁପ୍ତଂ କାଳକ୍ରମେ ଶୈବ ; ଭବତ୍ୟଥ ଦ୍ବିଜୋତ୍ତମାଃ
 ଦ୍ବିଜୋତ୍ତମାନାଂ ସପ୍ତବାସିଷ୍ଠବା , ସମ୍ବନ୍ଧଂ ବଧାୟ
 କ୍ରମେଣୋଚ୍ଚାରବିଷୟଥ ; ସୁଶ୍ରାବଂ ପୁତ୍ରାକ୍ତଣ୍ୟଂଦେବ
 ବଧାସ୍ୟାମି ସବେମାଂ ; ଶାଶ୍ବଦସ୍ବେଧନଂ ତୁ ମୁଃ
 ସୁପ୍ତଂ ଦ୍ବିଜ କୁଳୋତ୍ତମା ; ଅସି ଶୁଭ୍ର ବର୍ମାଣଃ
 ପୁନଃ ଦ୍ବିଜାବାସି ସଦ୍ୟସ୍ୟ ; ପୁତ୍ରାବବିଷୟଥ
 ଇନ୍ଦ୍ରାୟ । ପୁରତଃ ଦେଖା ; ସବୁଦିନେ

ପରଶେଷରେ ଏହି ବଚନମାନ ଭକ୍ତ ପଣ୍ଡିତଦ୍ବୟଙ୍କ
 ଦେଖାଇବାକୁ ଦେବେନ କହୁ ମୋ ପ୍ରଭୁ ଶ୍ରଦ୍ଧାଶୀଳୀବ
 ପ୍ରୟୋଗ କରିଥିଲେ । ଅବଶ୍ୟ ଏ ସମସ୍ତ ବଚନମାନ ବସ୍ତୁତ୍ବ
 କରି କେତେକ ଅଂଶ ସତ୍ୟବାଦୀ ପଣ୍ଡିତାରେ ପ୍ରକାଶିତ କରିଥିଲ ।
 ବର୍ତ୍ତମାନ ଶ୍ରଦ୍ଧାଶୀଳରେ ଶ୍ରଦ୍ଧାଶୀଳୀରୁ ଅରଣ୍ଧ୍ର କରିଥିଲ । ଏହା
 ପ୍ରାକ୍ତଣ ସମାଜରେ ଅଦୃଶ୍ୟ ଦେଲେ ସମସ୍ତଙ୍କ ଅନନ୍ଦକୁ ଦେବ ।

ସବର୍ଣ୍ଣରେଖା ଚଟନାମପୁର—

ଶ୍ରୀମାଳସୋ କପ୍ତପଦାବ ଦେଶୁ ।

ସକଳିକଶେଷକରାଧ୍ୟାୟ ।

ଶ୍ରୀରୁଦ୍ରନାଥପୁଣ୍ୟ ଦେବଶାଳୀ ।

ଦରବୋଚସ୍ତବ ।

[ସମାପ୍ତ]

ॐ नमो भगवते वासुदेवाय
 श्रीमद्भागवतसूक्तम् ॥
 श्रीमद्भागवतसूक्तम् ॥
 श्रीमद्भागवतसूक्तम् ॥

श्रीमद्भागवतसूक्तम् ॥
 श्रीमद्भागवतसूक्तम् ॥
 श्रीमद्भागवतसूक्तम् ॥

KEGARJATHA BAYSHANA
 PRATISTHAN
 Bhobandwar.
 LIBRARY
 ACC No. 1000
 Bord 1953
 7 No 20-40

[१९५३]

RECEIVED
ACC. No.
EX-1989

ଦୈତ୍ୟରାଣୀ କଲରେ ପ୍ରହାର ପାଇଁ ନିଜ ସମସ୍ତ ଦେହାତ୍ମକ
 ଶକ୍ତି ସମସ୍ତ ଗୁଣ, ଅସ୍ତ୍ରଶସ୍ତ୍ର, ଦେହମାତ୍ରକୁ ନିମନ୍ତ୍ରଣ କରିଥିଲେ ।
 କେବଳ ଦୈତ୍ୟରାଣୀ ଦେବ ରାଜପତ୍ନୀ ଦୋଳ ମଞ୍ଚ ପ୍ରାଙ୍ଗଣରେ
 ରହିଥିବା ଦୋଳ, ଯାଇଥିବା ନାହିଁ । ତହୁଁ କୋଥାଳିର
 ପ୍ରହାର ଅନିଷ୍ଟାପ୍ତ ହେଲେ, କିନ୍ତୁ ଏବେ ସ୍ୱପ୍ନାବସ୍ଥା ହୁଅ ।
 ଯଦି ଯୁଦ୍ଧ ଦୈତ୍ୟରାଣୀ ଦେବ ସାବଣୀ ଦେବକର ଶରଣୀଗଣ
 ଦେବୀର ସେ ପ୍ରହାର ସମ୍ଭବ୍ୟା ହେଉ ନାହିଁ, ତହୁଁ
 ପ୍ରହାର ଅନିଷ୍ଟାପ୍ତ ହେଉ ନାହିଁ । ମାତ୍ର ଅନିଷ୍ଟାପ୍ତ
 ଅବସ୍ଥାକୁ ସେହି ସମ୍ଭବ୍ୟା ଦେବଗୋଷ୍ଠୀ ପ୍ରାନ୍ତର ନିରାଶ୍ରୟ
 ଶତାଧିକାରୀ କରୁଥିଲେ । ଏମାନେ ଯାଜ୍ଞପୁରଣେଶ୍ୱରୀରେ ଶିଖି
 ପ୍ରାନ୍ତର (ତରୁଣ), ଅତି ଶକ୍ତିଶାଳୀ ନିରାଶ୍ରୟ ଥିବା
 ପ୍ରାନ୍ତର ନିରାଶ୍ରୟ ହେବା ଆରମ୍ଭ କଲେ । ଏମାନେ ଏ
 ଶିଖିରେ ଶକ୍ତିଶାଳୀ ପ୍ରାନ୍ତର ମୁକ୍ତିକର । ଏହି ଦୈତ୍ୟ ଶିଖିର
 ଶକ୍ତି ନିରାଶ୍ରୟ ସମ୍ଭବ୍ୟାସବ୍ୟାସୀ ପ୍ରାନ୍ତର ଦୈତ୍ୟ, ଦୈତ୍ୟ ଦୈତ୍ୟ
 ନା ପ୍ରାନ୍ତର ନିରାଶ୍ରୟ ନିରାଶ୍ରୟ ଦୈତ୍ୟ ଦୈତ୍ୟ ଦୈତ୍ୟ ଦୈତ୍ୟ ।
 ଏହି ଅନିଷ୍ଟାପ୍ତ ନାହିଁ ମଧ୍ୟରେ ଦୈତ୍ୟର ନାହିଁ ନାହିଁ ନାହିଁ
 ପ୍ରାନ୍ତର ରହିଗଲେ, ଏମାନେ ଦୈତ୍ୟର ନାହିଁ ନାହିଁ ନାହିଁ
 ପ୍ରାନ୍ତର ।
 ଏହି ଦୈତ୍ୟ ଦୈତ୍ୟ ଦୈତ୍ୟ ନାହିଁ ନାହିଁ ନାହିଁ ନାହିଁ
 ଏମାନେ “ଦୈତ୍ୟ ଶିଖି” ନାହିଁ ନାହିଁ ପ୍ରାନ୍ତର । ଏହି ଦୈତ୍ୟ
 ଶିଖି ମଧ୍ୟରେ ଅସ୍ତ୍ରଶସ୍ତ୍ର ବସ, ବସଣ ମହାପାତ୍ର ବସ (ସାମନ୍ତ)

[illegible]

ଉତ୍କଳ ବାହୁସିଂହଙ୍କ ଚିନ୍ତା ।

ଉ
ଓ

ପଠ ବିଧିପୁରାଣ ଯଜ୍ଞକାଣ୍ଡ ବ୍ରାହ୍ମଣଙ୍କୁ 'ଯଜ୍ଞ' ବୋଲନ୍ତି ।
କହି ଯଜ୍ଞମାନଙ୍କର ପୁର 'ଯଜ୍ଞପୁର' । ପାଣିନି ମହର୍ଷି
ଦ୍ଵାରା ପ୍ରକରଣରେ ଉକ୍ତ ପ୍ରକାର ବ୍ରାହ୍ମଣଙ୍କୁ
'ଯଜ୍ଞ' ବୋଲି ମଧ୍ୟ କହି ଅଛନ୍ତି । ଏହି ଯଜ୍ଞମାନଙ୍କର ପୁର
"ଯଜ୍ଞପୁର" । 'ଯଜ୍ଞପୁର' ଅଥବା 'ଯଜ୍ଞପୁର' ଏହି ଦୁଇଗୋଟି
ଶବ୍ଦ ବର୍ତ୍ତମାନ ପ୍ରଚଳିତ ଯଜ୍ଞପୁର ଶବ୍ଦର ଆଦିଶବ୍ଦ ଅଟେ । ଏହି
ଯଜ୍ଞପୁରସ୍ଥ ଅଗ୍ନିହୋତ୍ରୀ ବ୍ରାହ୍ମଣମାନଙ୍କ ଗୃହରୁ ପ୍ରାଚୀନ ବାଜ-
ପେଟ୍ଟମାନଙ୍କ ଦ୍ଵାରା ଲିଖିତ କେତେଗୁଡ଼ିଏ ତାଳପତ୍ର ପୁସ୍ତକ
ସଂଗ୍ରହ କରିଥିଲେ । ସେଥିମଧ୍ୟରେ "ବ୍ରହ୍ମପରଭାଷା" ନାମରେ
ଖଣ୍ଡିଏ ଜଗଜ୍ଞାଣ୍ଡି ତାଳପତ୍ର ପୁସ୍ତକ ଚତୁର୍ଥ ସ୍ଵର୍ଗୀୟ ଘନଶ୍ୟାମ
ଅଗ୍ନିହୋତ୍ରୀଙ୍କର ମଖଣାଳା ମଧ୍ୟସ୍ଥିତ ପୁସ୍ତକ ମାତ୍ର ମଧ୍ୟରୁ ପାଇଥିଲେ ।
ସେ ଖଣ୍ଡିକ ପାଠ କରି ଉଦ୍‌ଘାଟିତ ବିବରଣ ଜାଣିଲା ପରେ
ହୃଦୟ ଆନନ୍ଦ କଲୋଳରେ ଯେପରି ଭାସମାନ ହୋଇଥିଲା ।
ସେଥିର ସମ୍ଭବଭାଷା ଗୁଡ଼ିକ ଦେଖି ସେହିପରି ବିସାଦ ମଧ୍ୟ ଅନୁଭବ
କରିଥିଲା ବହୁସିଂହ ଚନ୍ଦ୍ରାକର ପୁର କରିଥିଲେ ଯେ—ଏ ପୁସ୍ତକ
ଖଣ୍ଡିକ ଉଦ୍‌ଘାଟିତ ହୋଇଥିବା ପୁରୋହିତ ଶ୍ରେଣୀର ବ୍ରାହ୍ମଣ
ଦ୍ଵାରା ଲିଖିତ ହୋଇଥିବ । 'କାରଣ ଉତ୍କଳଦେଶର ଗୋଟିଏ
ଚରନ୍ତନ କୁପ୍ରଥା ଏହି ଯେ—ପୁରୋହିତ ବ୍ରାହ୍ମଣମାନେ ଭାଷା
ଜ୍ଞାନର ମୂଳକାରଣ ବ୍ୟାକରଣର ଧାରକୁ ସୁଦ୍ଧା ଯାଆନ୍ତି ନାହିଁ ।
ଯଜ୍ଞମାନ ଯେତେ ବଡ଼ ବିଦ୍ଵାନ୍ ଏବଂ ଯେତେ ବଡ଼ ଧନୀ ଦେଉନ୍ତି

ବାଜପେୟୀ ବଣ, ଏମାନେ ଶିଶୁ ବ୍ରାହ୍ମଣ । ଏମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟରୁ
କେତେକ ସ୍କୋଲ ଶାସନବାସୀ “ହରିଦକ ଶ୍ରେଣୀ” ବ୍ରାହ୍ମଣ
ସଙ୍ଗରେ ସମ୍ପର୍କ କରି ଓ ଦୁଇ ଛୋଇ ଯାଇଥାନ୍ତି । ବନ୍ତୁ
ଉପରେଲ ଉକ୍ତିଷ୍ଟ ବା ଉକ୍ତିଳା ମଧ୍ୟରୁ ଗୋଟିଏ ସୁଦ୍ଧା ଉଦ୍ଭା-
ସନକୁ ଆସି ନାହାନ୍ତି ।

ଉଚ୍ଚିକାସପତି ଦ୍ଵାରା ନାଏକ କାର୍ଯ୍ୟରେ ନିୟନ୍ତ୍ରଣ
କେତେକ କରଣ, ସେନାପତି କାର୍ଯ୍ୟରେ ନିୟନ୍ତ୍ରଣ କେତେକ
ମହାବାୟୁକ ନିଜ ନିଜର ପୁରୋହତମାନଙ୍କୁ ଅଙ୍ଗର
ନିଜର ଅଧିକାର ଦୁମ୍ପରେ ବାସ କରାଇ ଥିଲେ ।
ଅଉ କେତେକ ସାଥୁଆ ବ୍ରାହ୍ମଣ ଯାତ୍ରୀମାନଙ୍କ ସଙ୍ଗରେ ଆସି
ଉଦ୍ଭାସନରେ ବାସ କରି ରହୁ ଯାଇ ଥାନ୍ତି । ତନ୍ମଧ୍ୟରୁ
ବିଜ ନିଜ ଭୁକ୍ତିସଂଜ୍ଞାର ମର୍ମାର୍ଥ ବୁଝି ନପାର ଦୋଷାନୁଷ୍ଠାନିକ
ବିକଟରେ ଅପଦସ୍ଥ ହୋଇ ଥାଆନ୍ତି । ଏହି କାରଣରୁ “ବ୍ରହ୍ମ-
ସର ଗ୍ରନ୍ଥ” ସମ୍ପର୍କ ଅନ୍ୟାବଶ୍ୟକତା ଅଂଶ ଉଦ୍ଭାସନର
“ଭୁକ୍ତିସଂଜ୍ଞା” ନାମଦେଇ ପ୍ରକାଶିତ କଲି । ସମସ୍ତ ଅଂଶ
ପ୍ରକାଶିତ କରିବା ସାଧ୍ୟାଗତ । ଏହି ସଂଜ୍ଞାପଦମାନ ଅନ୍ୟାବଶ୍ୟକ
ଧର୍ମଗ୍ରନ୍ଥ ସଙ୍ଗରେ ମେଲ ଥିବା ପ୍ରକାରେ ସେମାନଙ୍କୁ ମଧ୍ୟ
ଉଦ୍ଭାସନ କରି ନିମ୍ନରେ ଦେଖାଇ ଦେଲି । ଦୟାକର ଏସବୁ
ଖଣ୍ଡି ଏ ଖଣ୍ଡିଏ ନେଲେ ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ଉପକାରୀ ପ୍ରକାଶିତ
କରି ପାରିବ । ଅଳ୍ପମତି ହସ୍ତରେଣ ।

ବାଲେଶ୍ଵର ସ୍ଵନଦ୍ରଷ୍ଟା

ରଜନୀରାମପୁଣ୍ୟଚୌଲ

ବିନାତ ପ୍ରକାଶକ—

ଶ୍ରୀ ରୁଦ୍ରନାରାୟଣ ସତ୍ତ୍ଵଜ୍ଞୀ କାବ୍ୟଗାର୍ଥ ।